

TMMOB
GIDA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
KİMYA MÜHENDİSLERİ
ODASI

TMMOB
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ
ODASI

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2010

AÇLIK
UTANCIN
TARİHSEL ADI

16 EKİM 2010

ÇANKAYA BELEDİYESİ ÇAĞDAŞ SANATLAR MERKEZİ

SEMPOZYUM

DÜNYA GIDA GÜNÜ 2010
“AÇLIK: UTANCIN TARİHSEL ADI...”

16 Ekim 2010
Ankara

Bu kitapta yer alan görüşler yazarlarına aittir. Bildiriler, kaynak göstermek koşulu ile çoğaltılabilir, yeniden yayınlanılabilir ve dağıtılabilir.

ISBN- 978-605-01-0162-1

YAYINLAYAN

TMMOB GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI

Meşrutiyet Cad. No:22/13 Kızılay Çankaya – Ankara
Tel: (0 312) 418 28 26 Faks: (0 312) 418 28 43
www.gidamo.org.tr gidamo@gidamo.org.tr

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

Selânik Cad. Çamlı Apt. 17/14 Kızılay Ankara 06650
Tel: (0312) 417 65 20 Faks: (0312) 417 35 63
www.kmo.org.tr kmo@kmo.org.tr

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil Sk. 28/12 Kızılay / ANKARA
Tel: (0312) 425 05 55-418 55 97-418 25 79 Faks: (0312) 418 51 98
www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

ÖZDOĞAN MATBAACILIK YAYIN LTD. ŞTİ.

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 558. Sokak No.29 Yenimahalle/ANKARA

TEL: (0312) 395 85 00 FAKS: (0312) 395 85 01

750 Adet Basılmıştır. 1 Ekim 2011

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI	5
<i>Petek ATAMAN</i>	5
<i>Mehmet BESLEME</i>	9
<i>Dr. Turhan TUNCER</i>	13
<i>Selçuk ULUATA</i>	19
<i>Ayşegül AKIN</i>	23
<i>Bülent TANIK</i>	25
ÖZEL SUNU:“DÜNYA'DA AÇLIK, YAPILANLAR, YAPILMASI GEREKENLER”	29
<i>Ayşegül AKIN</i>	
1. OTURUM: “TÜRKİYE'DE AÇLIK TEHLİKESİ VE ÜRETİM İLİŞKİLERİ”	33
“GIDA SANAYİ VE AÇLIK”	35
<i>Doç. Dr. ERDOĞAN GÜNEŞ</i>	
“TARIMSAL ÜRETİM” BOYUTU	41
<i>Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ</i>	
“ULUSLARARASI DÜZEN VE AÇLIK İLİŞKİSİ” BOYUTU	47
<i>Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN</i>	
TARTIŞMA VE KATKI BÖLÜMÜ	52
2. OTURUM: “GÜVENLİ GIDAYA ERİŞİM VE BİLGİ EDİNME HAKKI”	59
“DÜNYADAKİ GIDA DENETİM SİSTEMLERİ VE KARŞILAŞTIRMALAR”	61
<i>Dr. Bediha DEMİRÖZÜ</i>	
“GDO SORUNSALI”	69
<i>Prof. Dr. Murat ÖZGEN</i>	
“TÜKETİCİ BOYUTU, BİLGİLENME HAKKI VE MEDYANIN SORUMLULUĞU”	75
<i>Umut ÖZDİL</i>	
“GIDA GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ GÜNDEMDE OLAN KONULAR”	81
<i>Doç. Dr. ÜMRAN UYGUN</i>	
TARTIŞMA VE KATKI BÖLÜMÜ	88
PANEL: “YENİ GIDA YASASI VE 12. FASIL MÜZAKERE SÜRECİ”	93
<i>Selçuk MARUFLU</i>	97
<i>Petek ATAMAN</i>	101
<i>Mehmet BESLEME</i>	107
<i>Fatih TAŞDÖĞEN</i>	113
<i>Fatma CAN SAĞLIK</i>	119
<i>Ali ÇETİN</i>	125
<i>Prof. Dr. AZİZ EKŞİ</i>	129
<i>Selman AYAZ</i>	135
TARTIŞMA VE KATKI BÖLÜMÜ	139

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Petek ATAMAN

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Başkanı

Günaydınlar, hepinize hoş geldiniz diyorum.

Aslında bu konuşmaya "Sayın Bakanım, Bakanlığın değerli temsilcileri" diye başlayabilmeyi istiyordum, ama Bakanlıktan bir temsilcimiz, sevgili arkadaşımız var; hoş geldiniz. Bakan Bey, Kızılcahamam'daki kampları nedeniyle katılamayacağını bildirdi, ama bu 3 odanın etkinliğine müsteşarımızın ya da müsteşar yardımcımızın ya da genel müdürümüzün katılmalarını çok arzu ederdim. Ancak, hiçbiri katılmadılar, onun için bu sırayla devam edemeyeceğim. Siyasi partilerimizin değerli temsilcileri, Çankaya Belediyemizin Değerli Başkanı, odalarımızın ve TMMOB'nin değerli yöneticileri, değerli katılımcılar, değerli konuşmacılar, bilim insanlarımız, sivil toplum kuruluşlarının değerli temsilcileri, saygıdeğer konuklar, çok sevgili öğrencilerimiz ve basın mensupları; hepinize hoş geldiniz diyorum. İyi ki geldiniz. Böylesi bir günde, bir hafta sonunda, böyle bir yağışlı günde sizler bu etkinliğe geldiniz, bizleri şerefliendirdiniz.

"Yeryüzündeki topraklar, bütün insanları doyurmaya yetecek kadar mahsul verir; ancak ne var ki insanoğlunun gözünü doyurmaya yetmez" demiş Gandhi. Biz bugün bir Dünya Gıda Gününde daha açlığı konuşacağız, yoksulluğu konuşacağız. Onun için de bugünkü etkinliğimizin adını FAO'nun teması çerçevesinde *"Açlık: Utancın Tarihsel Adı"* olarak koyduk.

İster dünyadaki duruma bakalım, ister ülkemizdeki duruma bakalım, aslında sempozyumumuzun adının çok anlamlı olduğunu düşünüyorum. Utanacağımız çok nokta var ve bunları konuşur, burada değerlendirir, birtakım sonuç önerileri çıkartabilirsek, belki bir miktar yol kat etmiş oluruz. "Her şey yolunda, her şey çok güzel, biz çok iyi noktadayız" diyerek sorunlarımızı geçiriyoruz ne yazık ki.

1996 yılında yapılan toplantıda, dünyadaki aç sayısının 2015'e kadar yarıya indirilmesi hedeflenmiş, yani 400-500 milyon kişiye çekilme hedeflenmiş. Şu anki durum, 1 milyar aç; bu hedefin çok tutamadığı ortada. Dünyada sorun, yetersiz üretim değil, bunu her kesim söylüyor, herkes söylüyor. Ancak, açlığın nedeni, yoksulluk ve kural tanımayan ticari açlık. Hepimiz biliyoruz ki, dünyanın kaynakları henüz bizleri beslemeye yeterli düzeyde. Bunu başka bir türlü açıklamanın, başka bir türlü ifade etmenin imkânı yok.

Biliyorsunuz, uzun zamandır şöyle bir yaklaşım var genelde: "Devlet hiçbir şeye müdahale etmesin. Serbest piyasa dengeleri, piyasa düzeni her şeyi oturtur, dengeler yerine oturur." Şimdi artık geldiğimiz noktayı görüyoruz, yeni bir sermaye tekeli var ve ezberimizi bozmak, yeniden düşünmek zorundayız; biz nerede yanlış yapıyoruz, neyi doğrultmak durumundayız?

Tarım, küçültülmesi gereken bir sektör olarak tanımlandı hep. Eğer gelişmiş bir ülke olmak istiyorsanız, ağır sanayiye, sanayiye yatırım yapmanız gerekiyordu. Bu yaklaşım da artık terk edildi. Şimdi hep birlikte en serbest piyasacı ülkeler bile hep beraber bağıırıyoruz; "Üreteceğiz, daha çok üreteceğiz." Tarımdaki üretimden vazgeçmemek zorundayız. O zaman özellikle bize düşen çok görev var demektir.

Dünyada hal böyle; açlık var, 1 milyar aç var, kronik açlık var, belli coğrafyalarda odaklı henüz. Ülkemizde nasıl diye bakarsak; aslında ülkemizde de işlerin çok iç açıcı olduğunu söylemek mümkün değil. Kronik açlık içerisinde değiliz, hatta resmi söylemlere göre tarımsal üretimde dünyada 8. sıradayız, tarımsal üretimde 8. büyük üreticiyiz ve açlık çeken ülkelere karşı donör ülkeyiz, açlık çeken ülkelere yardımda bulunuyoruz, durumumuz iyi. Peki, biz neden kişi başına süt tüketimimizi, et tüketimimizi gelişmiş ülkelerin 1/4'ü seviyesinden yukarı çekemiyoruz? Biz aç değil miyiz? Eğer ülkemizdeki et tüketimi gelişmiş ülkelerin 1/4'ü seviyesinde ise, biz aç değil miyiz? Yapacağımız bir şeyler yok mu? Bunları sorgulamak lazım.

İşte et krizi, son dönemde yaşadığımız, gözümüzün önünde olan en önemli sorununuz. Bizim üretimimizin artık bize yettiği tartışılır durumda. Eğer önlemlerini almazsak, yakın gelecekte şimdi üretim yapan, fedakârca üretim yapan -çünkü zaten tarımsal üretim zor bir iştir, bir de bizim ülkemizde daha zor- insanlar da bu işten elini eteğini çekecek gibi gözüküyor.

TÜİK'in 2009 yılında yayınladığı rakamlara göre, Türkiye'de 374 bin kişi açlık sınırının altında. Birtakım ülkelere göre iyi durumda olabilir bu sayı. 12 bin kişi de yoksulluk sınırının altında. Açlığa karşı alınacak önlemlerin başında kırsal kalkınmayı sağlamak olduğunu sürekli vurguluyoruz. Ancak, TÜİK'in rakamlarına göre kırsalda yoksulluk oranı yüzde 34. Yaptıklarımızın ne olduğunu görmek lazım; bir şeyleri vurguluyoruz, ama neler yaptığımızı görmek lazım. Bu topraklarda açlıktan söz etmek için kronik açlık yaşamak gerekmiyor. Bize göre bir kişi açsa, açlık var demektir. "Açın, açlığın azı çoğu olmaz. Açlık çoğunluktadır" diyor Turgut Uyar ve gerçekten çok doğru bir söz. İlle bu ülkede kronik açlığın yaşanması gerekmiyor.

Açlığın olduğu yerde gıda güvenliğinden söz etmek de mümkün değil. Bizim ne kadar güvenli gıdalara ulaştığımız, gittikçe sorgulanır hale geliyor. Biliyoruz ki; kişilerin güvenli gıdaya ulaşması için, önce onları seçebilecek, alacak ekonomik şartlarının olması lazım. Peşinden; gıda maddelerinin hem kaliteli, hem uygun fiyatlarla tüketicilerle buluşturulması lazım. Bunun bir insanlık hakkı olduğunu yıllardır konuşuyoruz ve bu insanlık hakkını sağlamak hükümetlerin görevi. Eğer et fiyatından ucuza sucuklar, bu başkentin en merkezi yerlerinde tüketiciyle buluşuyorsa ve tüketici, aslında ne aldığını bilerek onu almak zorunda kalıyorsa, gerçekten bizim sorgulayacağımız çok şey var demektir.

12. Faslı açtık; bugün onu kapatmak için neler gerektiğini, neler yapılacağını konuşacağız. O zaman biraz daha net göreceğiz ortadaki manzarayı, çünkü Avrupa Birliğinin de gıda güvenliği konusunda ya da işletmelerle ilgili tespitleri var. Tabii acı olan, bu ülkede bunları bizler konuştuğumuz zaman bir politika geliştirilmiyor. Ama Avrupa Birliği söylediği için, şimdi artık kapanış kriterlerini gerçekleştirmek için bir şeyler yapmamız gerekecek.

Ben sözü uzatmak istemiyorum, çünkü sizlerle birlikte üreteceğimiz zaman çok önemli... Sizlerle birlikte tartışacağımız zaman çok önemli... Gün boyunca çok değerli konuşmacılarımız bizimle birlikte olacak ve eminim ki sizlerin de çok değerli katkıları olacak. Umuyorum bundan siyasiler bir ders çıkarsın, buradaki çıktılar üzerine politika geliştirsın ve böylece buradaki toplantıdan, buradaki oturumdan bir fayda sağlamış olalım. Bizler bunları çok sıklıkla zaten konuşuyor ve dile getiriyoruz.

Konuşmamı sonlandırmadan bir şeyi vurgulamak istiyorum: Dünya Gıda Günü nedeniyle yarın bu ülkenin 18 ilinde Gıda Mühendisleri Odasının stantları olacak ve tüketicilerle buluşacağız. *"Bilinçli Gıda Tüketimi"* broşürlerimizi dağıtacağız, tüketicilerle sohbet edeceğiz. Ankara'da da CEPA'da, Ankamall'de ve Kuğulupark'ta bu etkinliğimiz devam edecek; bilgi vermek istedim.

Ben öncelikle Sayın Çankaya Belediye Başkanımıza bize bu salonu verdiği için çok teşekkür ediyorum. 3 odadan emektar arkadaşlarımıza, emek veren arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Çünkü gerçekten çok büyük çaba içindeydiler ve bizden katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen sevgili öğrenci arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. İyi ki varsınız... Hoş geldiniz...

Mehmet BESLEME

TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Başkanı

Günaydın arkadaşlar.

Değerli parti temsilcileri, Sayın Belediye Başkanım, Birliğimizin değerli temsilcileri, odalarımızın değerli yöneticileri, sevgili katılımcılar ve FAO Temsilcisi; ben de başlamadan önce hepinize hoş geldiniz diyor, şahsım ve Kimya Mühendisleri Odası adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sevgili arkadaşlar; yine bir Gıda Günü'nde birlikteyiz. Ne kadar kutlamak doğru olur bilmiyorum, ama açlığın gölgesinde ben de hepinizin Dünya Gıda Günü'nü kutluyorum.

Şöyle başlamak çok daha anlamlı sanki:

"Açlar dizilmiş açlar / Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız / Sıska cılız, eğri dağlarıyla eğri büğrü ağaçlar / Ne erkek, ne kadın, ne oğlan, ne kız / Açlar dizilmiş açlar / Bunlar yürüyen parçaları o kurak toprakların / Kimi kemik dizlerine vurarak yuvarlak bir karın taşıyor / Kimi deri, deri / Yalnız yaşıyor gözleri / Uzaktan simsiyah sivriliği / Nokta nokta uzayıp damara batan kocaman bir nalın çivisi gibi gözbebekleri, gözbebekleri."

Değerli arkadaşlarım; Sevgili Petek'in de söylediği gibi ve FAO'nun açıklamalarına göre, 2010 yılı verilerine göre dünyadaki aç nüfus sayısı bir önceki yıla göre 100 milyonun üzerinde bir artış göstermiş ve 1 milyarı da aşmış durumda. Sistemin bu şekilde devam etmesiyle birlikte bu artışın önümüzdeki dönemlerde artarak da katlanmasından endişe ediliyor.

Sevgili Petek söylemişti; açlık sorunu sadece dünyanın değil, Türkiye açısından da pek olumlu sinyaller vermiyor. Ben de birkaç rakam söylemek isterim burada: Bugün ülkemizde 20 milyon insanımız, neredeyse nüfusumuzun ¼'ü yeterli gıdaya ulaşamıyor. Yine verilere göre, Türkiye nüfusunun yüzde 10'a yakın bir kısmı ise açlık tehlikesiyle burun buruna.

Açlık tehlikesi bu kadar belirginken, Dünya Bankası rakamlarına göre de şöyle bir ironiyle karşılaşıyorsunuz: Temel gıda fiyatları son 4 yılda tüm dünyada yüzde 100'e yakın bir artış göstermiş.

Değerli arkadaşlar; dünyada yaşanan açlığın ve yetersiz beslenmenin nedeni üretim yetmezliği değil elbette ki. Üretim ve tüketimin adaletli bir şekilde sağlanamaması sorunu vardır. Neden insanlar açlık sınırında ve niye yeterli gıdaya ulaşamıyorlar? Dünyada, tarım ve gıda üretimini piyasalaştırarak, tekelleşmeyi dayatan kapitalist sistemin bir gıda emperyalizmi söz konusu da ondan. Hemen her alanda olduğu gibi, gıda alanında da sayısı 5'i, 10'u geçmeyen çokuluslu şirketler var ve bütün dünya bunların egemenliği altında. Doğal olarak gıda, temel besin aracı olmaktan çıkıp bunların rant alanına dönüşmüş durumdadır. Örnekleri çoğaltmak, bu şirketleri vermek mümkün, gün boyunca zaten bunları konuşacağız.

Bu şirketler ve taşeronları, yüzlerce çeşit ticari marka altında kendilerini ya gizlemekteler ya da dünyanın gıda kontrolünü ellerinde tuttuklarını maskeleyerek için başka yöntemlere başvurumaktadırlar. Tekellerini pekiştirmek için gerek gelişmiş ülkeler, gerek IMF, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası gibi kuruluşlar aracılığıyla en acımasız uygulamaları da hayata geçirmekten kaçınmamaktadırlar.

Türkiye'de çıkarılan Tohumculuk, Toprak ve Tarım, Tarım Sigortaları, GDO Yönetmeliği, Lisanslı Depoculuk ve özellikle bizleri, mühendisleri üretim sürecinden dışlayan Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Yasası gibi yasaları bu kapsamda ele almak gerekiyor. Ülkemizde tarımın ve gıdanın piyasalaştırılması, doğal kaynaklarımızın sermayenin sınırsız ve kurlsız kullanımına açılması, bu yasalarla hız kazanmış durumdadır.

Değerli arkadaşlar; ülkemizde gıda alanındaki özelleştirmeler, kamu kurumlarının tasfiyesi ya da işlevsizleştirilmesi, KİT'lerin yabancı sermayeye veya yerli işbirlikçilerine peşkeş çekilmesi gibi uygulamalarla büyük bir talan süreci ne yazık ki halen devam ediyor. Bu süreç, üretkenleri, köylüleri olduğu gibi, kentlilerimizi de yoksullaştırmakta, halkımızı açlık sınırına hızla yaklaştırmaktadır diye düşünüyorum.

Gıda emperyalizminin açlığı körükleyen diğer iki uygulama alanı ise odalarımızı izlediyseniz biliyorsunuz, bir tanesi GDO, bir diğeri de biyoyakıtlar meselesidir. GDO'lar son 10 yıldır Türkiye'ye hiçbir sınırlama olmadan girmekte ve halkın önüne besin maddesi olarak konulmaktadır. Gıda tekellerinin elinde bulunan bu ürünlerin sayısının 900'ün üzerinde olduğu da belirtiliyor.

Bizler de diğer tüketiciler gibi her gün biraz daha fazla yağdan hazır çorbaya, domatesten buğdaya, bebek mamasından şekerli içeceklerle kadar bu genetiği değiştirilmiş gıdaları tüketmek durumuyla yüzleşiyoruz. Her gün biraz daha fazla halkımızın sağlığı tehdit altına girmektedir. Genetiğiyle oynanmış bu ürünler, aynı zamanda ülkemizde 3 bini endemik olmak üzere, 13 bin bitki türünü de yok etmekte, zenginliği tüm dünya tarafından bilinen Anadolu biyoçeşitliliği ise neredeyse bu GDO'lu tohumlarca yavaş yavaş tükenmektedir. Kısaca, bu GDO'larla sadece bugünümüz değil, geleceğimiz de bağımlılık altına alınmaktadır.

Biyodizel ve biyoetanol gibi biyoyakıt ürünlerinde ise girdi olarak mısır, soya, şekerpancarı ve temel besin maddesi olarak bilinen birçok yağlı tohumlu bitkiler kullanılmaktadır. Özellikle petrol piyasalarında ve emtia fiyatlarındaki spekülasyon artışları, biyoyakıt üretimini kontrolsüz artırmakta, bu da ülkelerin gıda egemenliğini tehdit etmektedir.

Bizler neyi savunuyoruz sevgili arkadaşlar, neyi savunmak durumundayız? Kimya Mühendisleri Odası olarak, gıdaya ulaşmayı en temel insanlık hakkı olarak görüyoruz. Gıda maddelerinin borsada bir meta olarak ele alınamayacağını söylüyoruz. Gıda egemenliği kavramına sahip çıkıyoruz ve bunu ulusların tarım, hayvancılık, depolama gibi gıda kaynaklarını belirleme ve yönetme hakkı olarak tanımlıyoruz. Halkımızın herkes gibi sağlıklı, kültürel açıdan uygun ve sürdürülebilir gıdaya ulaşma hakkı olduğunu savunuyoruz. Yine doğru ve yeterli beslenmede gıda çeşitliliğinin önemli olduğunu söylüyoruz ve bunu ancak yerli çiftçi, yerli tarım, yerli

üretimle sağlayabileceğimizi söylüyoruz. Halkların gıda güvenliği egemenliği hakkı ellinden alınamaz, devredilemez ve satılamaz bir haktır diye düşünüyoruz. Bu eksenle, insan yaşamında besin kaynaklarından, daha doğrusu gıdadan önemli hiçbir şeyin olmadığına altını bir kez daha çiziyoruz.

Yoksulluk ve açlığın kader olmadığını söylüyor, açlık ve yoksulluğun yaşam hakkını ihlal eden yıkıcı ve insanlık dışı bu kapitalist sistemin ekonomik adaletsizliğinin bir sonucu olarak görüyoruz. Kısacası, gıda egemenliğinin karşısındaki en büyük engelin gıda emperyalizmi olduğunu, dünyanın ve ülkemizin açlıkla mücadelesinin ise gıda emperyalizmine karşı durmaktan geçtiğini söylüyoruz.

Bu koşullarda Türkiye ve bizler ne yapmalıyız sevgili arkadaşlar? Türkiye, gıda egemenliği hakkını yaşama geçirebilmek için öncelikle IMF ve Dünya Bankası ya da Dünya Ticaret Örgütü'nün ülkemizin tarımı ve kırsal yaşam üzerinde genel düzenleyici işlem yapma durumunu ortadan kaldırmalı ve her türlü dayatmayı reddetmelidir. Avrupa Birliği kapsamında önerilen ortak tarım ve gıda politikası gibi Türkiye'nin gıda ve tarım sektörünü piyasalaştıran neoliberal yasalar kaldırılmalı, köylü ve üreticiden yana olan yasalar yürürlüğe sokulmalıdır.

Yükseköğretimde tarım ve gıda konulu, üreticiyle mühendisin bağımsız bir tarım ve besin modeli altında dayanışma içinde çalışacağı bir zemin yaratılmalıdır. Ülke ihtiyaçlarına göre yerli ekim, yerli üretim ve özellikle yerli istihdama yönelik yeniden yapılanmalar sağlanmalıdır. Gerçekçi öngörüler ile planlamacı, yatırımcı, mühendis ve köylünün omuz omuza çalışacağı bir zemin üzerinde üretimi yeniden organize eden, üreticiden tüketiciye doğrudan bir beslenme zinciri kuran, emek eksenli ve dayanışmayı artıracak yeni bir yapı ülkemiz insanı için, ülkemiz tarımı, kırsal hayat ve tüketici sağlığı açısından en önemli gereksinimdir. Bunların altını bir kez daha çizmek istedim, ısrarla da çizmek durumundayız.

Sevgili arkadaşlar; her ürün gibi bu sempozyum da bir emeğin ürünü. Ben, başta diğer iki odamız olmak üzere, emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum. Ellerinize sağlık, hoş geldiniz. Saygılar sunuyorum.

Dr. Turhan TUNCER

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Merhabalar.

Siyasi partilerimizin değerli yöneticileri, emek ve meslek örgütlerinin yöneticileri, Değerli Başkanım; hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulum adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, 11 yıl beraberce görev aldığımız Sayın Doç. Dr. Gökhan Günaydın'ın, 4 Ekim itibariyle hiçbir yasal zorunluluk olmadığı halde, ilke kararı alarak görevinden ayrıldığını sizlere iletmek isterim. Yaptığı mücadele yıllarca unutulmayacaktır. Emekten ve halktan yana mücadelesinin bundan sonra da devam edeceği inancıyla saygılar sunuyorum.

Bugün Dünya Gıda Günü 30. yılına girmekte olup; aynı zamanda Birleşmiş Milletler (BM) Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) de kuruluşunun 65. yıldönümüdür. Bu yılki kutlamanın teması olarak, tüm dünyada açlıkla mücadele için harcanan çabaların fark edilmesi amacıyla "AÇLIĞA KARŞI BİRLEŞELİM" teması seçilmiştir.

BM tarafından 1974 yılında Roma'da düzenlenen ilk Dünya Gıda Konferansı'nda, ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger "10 yıla kadar hiçbir çocuğun yatağa aç girmeyeceğini" belirtmişti. Kissinger'in bu sözlerinin üzerinden 36 yıl geçmiştir; ancak günümüzde milyonlar yatağa aç girmeye devam etmektedir.

FAO'nun tahminlerine göre; günümüzde 7 milyara yaklaşan dünya nüfusunun 925 milyonu kronik açlık sıkıntısı çekmektedir. Bu insanların 578 milyonu Asya ve Pasifik'te, 239 milyonu Sahra-Altı Afrika'da, 53 milyonu Latin Amerika ve Karayipler'de, 37 milyonu Yakın Doğu ve Kuzey Afrika'da ve 19 milyonu ise gelişmiş ülkelerde yaşam mücadelesi vermektedir. Kısaca belirtmek gerekirse; dünya üzerinde yetersiz beslenen insanların %98'i azgelişmiş ülke insanları oluşturmaktadır. Yetersiz beslenenlerin üçte ikilik bölümü de yalnızca 7 ülkede (Bangladeş, Çin, Demokratik Kongo, Etiyopya, Hindistan, Endonezya ve Pakistan) yaşamaktadır.

Azgelişmiş ülkelerin kırsal alanlarında yaşayan ve geçimlik tarımla uğraşan insanlar kronik açlık sorunuyla karşı karşıyadırlar. Bunlar sel, deprem, kuraklık gibi felaketler yaşandığında evlerini ve geçimlerini sağladıkları arazileri terk etmek zorunda kalmakta ve böylelikle de aç insan sayısı artmaktadır. Bunlardan en zorda olanları ise tarım yapacak topraktan yoksun olanlarıdır. Bu insanlar düzenli bir gelire sahip olmadıkları için yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürecektir gıda maddelerini satın alamayacak durumdadırlar.

Kısacası asıl sorun yeterli gıda olmaması değildir. Çünkü dünyada her insanın yeterli, dengeli, doğru beslenmesini sağlayacak; böylelikle sağlıklı ve üretken bir yaşam sürdürmesine yetecek kadar gıda üretim potansiyeli bulunmaktadır. Yani dünyada, gıda talebi yetersizliğinden kaynaklanan bir açlık sorunu yoktur. Küresel açlık sorununun en önemli nedeni; gıda üretiminin kutuplaşması, adaletsiz dağıtım ve tüketim sistemidir. Yaşanan küresel krizler var olan yetersiz ve dengesiz beslenme sorununu daha da derinleştirmektedir. Yani açlığın nedeni adaletsiz bölüşüm ve yoksulluktur.

BM tarafından yayımlanan "2010'da Dünyanın Sosyal Durumu" başlıklı rapora göre dünyada yaklaşık 1,5 milyar insan günde 1,25 dolarla, 3 milyardan fazla insan ise günlük 2,5 dolarla geçinmek zorundadır. Her on kişiden 8'i ise günlük 10 doların altında bir parayla geçimini sağlamaktadır. Dünyanın en zenginlerinin %20'si tüm dünyadaki gelirin %75'ini elinde tutmaktadır. Gelirlerin adaletsiz dağılımı yoksulluğu yaratmakta; dünyadaki var olan siyasal ve ekonomik sistem ise yoksulluğu bitirecek bir çözüm üretmemektedir.

Gıda sanayinde ana hammaddeyi tarımsal (bitkisel ve hayvansal) ürünler oluşturmakta; dolayısıyla gıda sektörünün gelişimiyle ülke tarımı arasında çok yakın ve doğrudan bir etkileşim bulunmaktadır. Bu nedenle öncelikle ülkemiz tarım sektörünün makro ekonomik göstergelerle kısa bir değerlendirilmesini yapmak istiyorum.

- 2000'li yılların başından beri uygulanan IMF-Dünya Bankası dayatmalı tasfiye politikaları tarım sektöründe istikrarsızlığa yol açtı. 2003-2009 yıllarını kapsayan dönemde tarımın büyüme hızı Türkiye ekonomisinin büyüme hızının altında kaldı.
- Ekonominin genel olarak büyüdüğü 2003 ve 2007 yıllarında tarımda önemli küçülmeler yaşandı. 2007 ise sektörün %7'lik bir üretim azalması yaşadığı yıl oldu. Bu yüksek oranlı küçülmenin ardından tarım 2008'de %4,6 ve 2009'da da ortalama %3,3 oranında büyüdü. Ancak 2008 ve 2009 yıllarındaki büyümeler tarımı 2006 yılı seviyesine getirmeye yetmedi.
- Ekonomide özellikle son yıllarda gözlenen hızlı büyüme temposu tarımda pek yaşanmıyor. IMF destekli programların uygulandığı son 10 yılda ekonomide 2, tarımda ise 3 küçülme yılı yaşandı. Ekonominin geneli ortalama %3 büyürken tarımdaki büyüme yıllık %1'de kaldı.
- 2002-2009 döneminde toplam işlenen alan 2,5 milyon hektar, toplam tarım alanı ise 2,1 milyon hektar azaldı.
- Aynı dönemde, tarımla uğraşan çiftçi sayısı da hızla azaldı. 2002 yılında tarımdan geçimini sağlayan çiftçi-üretici sayısı 7,4 milyon iken, 2009 sonu itibariyle bu sayı 5,2 milyona geriledi. Başka bir deyişle, uygulanan yanlış politikalar 2 milyonu aşkın üreticinin tarımdan kopmasına yol açtı.
- 2002-2009 döneminde; ülke nüfusu 3,2 milyon kişi artmasına karşılık, mısır, çeltik ve meyveler dışında üretim artmadı. Uygulanan politikalar, ülkeyi en iddialı olduğu hububatta bile dışa bağımlı hale getirdi. Buğday üretim alanı 9,3 milyon hektar iken 1,3 milyon hektar azalarak günümüzde 8 milyon hektara geriledi. Bu dönemde; yaklaşık 12 milyon ton buğday ithalatı yapılarak, karşılığında 3,5 milyar dolarlık ithalat parası ödendi.
- Tütünçülük bitme noktasına getirildi. 2008 yılında TEKEL sigara British American Tobacco (BAT) şirketine satıldı. Özelleştirilmeden sonra satılan 6 fabrikadan 5'i kapatıldı.

- Söz konusu dönemde nüfusun artmasına karşın, hayvan varlığı 4 milyon baş azaldı, kırmızı et üretimi düştü. Avrupa'da yılda ortalama 75 kg et tüketilirken, Türkiye'de yılda ortalama 7 kg kırmızı et tüketebilir hale gelindi.
- 2006 yılında Tarım Kanunu'nun 21. maddesine göre; tarımsal destekleme programları için her yıl bütçeden ayrılacak kaynağın gayrisafi millî hasılanın %1'inden az olmaması gerekmektedir. Ancak siyasi iktidar, çıkardığı kanuna uymadı; son 4 yılda çiftçiye yasal olarak ödemesi gereken kaynaktan 1 milyar TL kesinti yaptı.
- Son yedi yıllık dönemde (2003-2009) Devlet bütçesinden 360 milyar liralık faiz ödemesi yapıldı. Buna karşılık tarımsal destekleme için ödenen miktar ise sadece 30 milyar lira. Yani milyonlarca çiftçi bir avuç rantiyenin 12'de biri kadar desteklendi.
- Bu dönemde çiftçinin Ziraat Bankası ve tarım kredi kooperatiflerine borcu ise 18 kat artarak 9,4 milyar TL'ye çıktı.
- Çiftçilerin büyük bölümü enflasyona yenildi. 2002 yılından sonra başta buğday olmak üzere birçok tarımsal ürünün fiyatı aynı dönemde %98,3 olarak gerçekleşen tüketici fiyatlarındaki artışın gerisinde kaldı. Bu dönemde buğday fiyatları %93,4, patates fiyatları %97,6, yeşil mercimek fiyatları %81,7, tütün fiyatı %64,5, şekerpancarı fiyatı %31,9 oranında arttı.
- TÜİK tarafından açıklanan yoksulluk araştırmaları kırsal kesimde harcama esaslı görelî yoksulluğun hızla arttığını ortaya koyuyor. 2002 yılında kırsal kesimde harcama esaslı görelî yoksulluk oranı %19,9 iken; 2008 yılında bu oran %31'e yükseldi.
- 2002-2008 döneminde ticaret sınıflamasına göre tarım ve hayvancılık ürünleri ihracatı 2,8 kat artarken; ithalat 3,3 kat arttı; 2008 yılında tarım ürünleri ithalatı Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırdı. 2009 yılında kriz nedeniyle gerileyen ithalat 2010 yılında yeniden tırmanmaya başladı.
- Çıkarılan Biyogüvenlik Kanunu ve GDO konusundaki yönetmeliklerle Türkiye, bir GDO'lu ürün ithalat merkezine dönüştürüldü.
- Kırmızı et fiyatlarının yüksekliği gerekçe gösterilerek, 1998 yılından bu yana hayvan hastalıkları nedeniyle izlenen et ithalatı yasağı kaldırıldı; ithalatta uygulanan vergiler de düşürüldü. Artık kurbanlıklar da ithal edilecek. Ayrıca sütte de ithalat yolu açıldı. Bu kararlar hayvancılık alanında uygulanan neoliberal politikaların iflas ettiğini ortaya koymaktadır.

Çözüm, acilen hayvan varlığını artırıcı, verimliliği yükseltici, kısacası üretim odaklı politikalar uygulamaktan geçmektedir.

Türkiye'de devlet II. Dünya Savaşı'ndan sonraki 20 yılda gıda sektöründe yoğun yatırım yapmış, büyük ölçekli işletmeler kurmuştur. Bu işletmeler (KİT'ler) şeker, çay, tütün, alkollü içecekler, et ve süt mamulleri üretimi alanlarında faaliyet göstermişlerdir.

Sektörde 1980'lerden bu yana sözleşmeli tarıma yönelme, teknolojik yenilenme, kalite sistemlerinin yaygınlaşması, KİT'lerin özelleştirilmesi, şirket evlilikleri, yeni pazarlama tekniklerinin uygulanması ve sektörel örgütlenmenin gelişmesi gibi önemli yapısal değişimler yaşanmıştır. Bu değişime yol açan başlıca etmenler küreselleşme olgusu, uluslararası anlaşmalar, uygulanan tarım politikaları, tüketici talepleri, gıda mevzuatı ve çevre duyarlılığıdır.

Öte yandan 1990'ların başında özelleştirme kapsamına alınan SEK, EBK ve YEMSAN gibi tarımsal KİT'ler çok düşük (arsa bedellerinin bile altında kalan) fiyatlarla yerli sermaye gruplarına satılmıştır. Besi ve süt hayvanı yetiştiricileri için belirli bir pazar güvencesi sağlayan bu kuruluşların piyasadan çekilmesiyle piyasada görülen fiyat istikrarsızlığı et ve süt mamulleri üretiminde dalgalanmalara yol açmıştır.

1980'lerden sonra tarım ve gıdada uluslararası sermayenin rolü önemli ölçüde artmış; yabancı şirketlerle yabancı ortaklı yerli şirketlerin sayısı yükselmiştir. Büyük yerli sermaye grupları, çokuluslu şirketlerle ortaklıklara giderek gıda üretimi, pazarlaması ve perakendeciliği gibi alanlarda faaliyete başlamışlardır. Böylelikle Türkiye'deki gıda üretim yapısı uluslararası tarım/gıda sanayinin bir parçası haline gelmiştir.

1954-2003 yılları arasında gıda ve içecek sanayindeki yabancı sermayeli şirketlerin sayısı toplam 167 iken, 2009'da 420'ye yükselmiştir. Bu sayı imalat sanayinde faaliyet gösteren yabancı sermayeli şirketlerin %10'unu oluşturmaktadır. Öte yandan son 5 yıllık dönemde imalat sanayindeki toplam 12,4 milyar dolara ulaşan yabancı sermaye girişlerinin %23'ü gıda ve içecek sektöründe gerçekleşmiştir.

Değerli katılımcılar,

Gıda sanayinde şirket birleşmeleri ve satın almalar yabancılaştırma ve tekelleşme eğilimlerini güçlendirmektedir. Bu birleşmelerin çoğunluğu yerli şirketler arasında olmakla birlikte, çok sayıda yerli-yabancı evliliği de söz konusudur. Yabancı şirketle evlilikler, özelleştirme sürecinde ve -özellikle- kriz sonrasında ivme kazanmaktadır.

Süpermarket zincirlerinin güçlerini artırmalarıyla gıda kaynakları birkaç ticari organizasyonun eline geçmektedir. Yerel ve bölgesel piyasaların tasfiyesiyle küçük ve orta ölçekli üreticiler çokuluslularla rekabet edememektedir. Öte yandan küçük çiftçiler büyük zincir mağazalara mal verememektedir. Çünkü büyük perakendeciler ya tedarikçi firmalardan alım yapmakta ya da sözleşmeli tarım yolunu seçmektedirler.

Bugün ulusal ölçekte birçok marka, perakende zincirlerinin gizli boykotuyla karşı karşıyadır. Bunlar istedikleri kârlılık oranını alamadıkları markayı satmama kararı alabilmekte; böylelikle o marka ne kadar güçlü olursa olsun pazarın dışına itilebilmektedir.

1980 sonrasında tarımdan devlet desteği giderek artan bir biçimde çekilmiş; bu süreç 1999 sonrasında ivme kazanmıştır. Son 30 yıldır uygulanan neoliberal saldırı politikaları tümüyle köylülüğü tasfiyeye yöneliktir. Bu politikalarla sermaye hayatın her alanında belirleyici hale getirilmiş; köylü ile doğrudan ilişkiye giren

devletin yerini köylüyü sermayeyle yüz yüze bırakan devlet almıştır. Bu süreçte küçük ve orta ölçekli üreticiler ya tasfiye edilip kentlere göç etmişler ya da kendi topraklarında ırgatlaşarak sözleşmeli üreticilere dönüşmüşlerdir.

Girdi sağlamadan üretime, işleme ve pazarlamaya kadar tüm süreç çokuluslu tarım/gıda şirketleri, onların taşeronları ya da yerli tekelleri sermayenin denetimine girmeye başlamıştır. Bu süreç, sözleşmeli üretim aracılığıyla yabancı şirketlerin tarımı doğrudan kontrol etmesi ya da hibrit tohum ve onun zorunlu girdilerinin -gübre, hormon, tarım ilacı gibi- dağıtımını yoluyla da ivme kazanmaktadır.

Çiftçi üretim için gerekli tohum ve girdileri Monsanto, DuPont, Sygenta, Bayer gibi biyoteknoloji ve agro-kimya devlerinden satın almakta; çokuluslu şirketler toprak satın alma, kiralama ya da sözleşmeli tarım modeli ile üretime girmektedir. Yabancı ortaklı/sermayeli bankaların çiftçiye kredi vermesiyle birlikte tarım arazileri yabancıların eline geçmektedir. Yabancılar son 7 yılda toplam 15 milyar dolarlık taşınmaz satın almışlardır. Gıda sektörü Nestlé, Kraft, PepsiCo, Coca-Cola, Unilever, Cargill, Danone, Cadbury ya da onların ortakları/taşeronları tarafından kontrol edilmektedir. Migros, Carrefour, Metro, Tesco gibi yabancı sermayeli perakende devlerinin pazar payları %60'ı aşmaktadır.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse; Türkiye tarım ve gıdada yeni sömürge olma yolunda hızla ilerlemektedir. Bu sarmaldan kurtulabilmenin tek yolu; kendi insanımızın ihtiyaçlarına ve ülkemizin özgül ekolojik koşullarına uygun, emek ve üretim odaklı bir program uygulamasına bağlıdır.

Değerli konuklar, sözlerimi noktalarken, bu Sempozyumun hazırlanmasında emeği geçen herkese ve toplantıya iştirak eden siz değerli katılımcılara teşekkür eder, hepinize sevgi ve saygılar sunarım.

1

2

3

Selçuk ULUATA

TMMOB İkinci Başkanı

Değerli Konuklar,

Sevgili Arkadaşlar,

Öncelikle hepinizi TMMOB Yönetim Kurulu ve şahsım adına sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)'nun kuruluş yıldönümü nedeniyle her yıl 16 Ekim'de Dünya Gıda Günü kutlanıyor. Birliğimize bağlı Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odalarımız da her yıl düzenledikleri etkinliklerle konu üzerinde uyarı ve bilgilendirme görevlerini yerine getirerek, bilgi birikimlerini kamuoyu ile paylaşıyorlar. Bu yılki sempozyumun ana başlığı FAO'nun seçtiği "Açlığa karşı birleşelim" temasından yola çıkılarak "Açlık; utancın tarihsel adı..." olarak belirlenmiş.

Sevgili Arkadaşlar,

İnsanların aç kalmadığı, yeterli ve dengeli beslenmenin sağlanabildiği bir dünya hepimizin özlemi. Ancak, bilimsel ve teknik gelişmelere ve bu alandaki olumlu çalışmalara rağmen Dünya'da en büyük sorunların başında hala açlık gelmektedir. Kapitalizmin krizinin bu sorunu daha da arttırdığı ortadadır.

Dünya üzerinde yaklaşık 1 milyar insan açlıkla mücadele etmektedir. Bundan çok daha fazla sayıda insan da gizli açlık çekmekte, yetersiz beslenmektedir.

Hastalığa ve ölüme yol açan, insanların potansiyel çalışma güçlerini azaltan, çocukların öğrenme kapasitelerini etkileyen, insanlığın barış ve refah içerisinde yaşamasına engel olan açlıkla mücadelede, özellikle gelişmiş ülkelerin refah paylarını gelişmemiş ülkeler ile paylaşmasının gerekliliği kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bugün buna kayıtsız kalan ya da çözüm yerine polemik üreten bu ülkelere 1996 yılında düzenlenen Dünya Gıda Zirvesi'ndeki imzalarını hatırlatmak gerekir. 1996 yılında bir araya gelen liderler 2015 yılına kadar dünya üzerindeki aç insanların sayısının yarıya indirilmesi üzerinde anlaşmaya varmışlardı. Dünyadaki açların sayısını 2015 yılına kadar yarı yarıya azaltmayı öngören Dünya Gıda Zirvesi ve bununla ilişkili "Binyıl Kalkınma Hedefi"nin gerçekleşmesi için yeterli mesafenin alındığını söylemek olası mıdır? Yaşadığımız kapitalist küreselleşme döneminde bu mümkün müdür? Eşitsizliği yeniden üreten, var olan politikalarla bu sorunlara çare bulunacağı şeklinde ham hayaller peşinde koşanların öncelikle bunu kabul etmesi gerekir.

Bugünkü açlığın nedeni; dünya ekonomik sistemi nedeniyle ürün ve üretim tercihlerindeki değişiklikler sonucu tarımdan çekilen insan gücü, bitmeyen savaşlar, hastalıklar ve tüm bunların altında yatan dünya ekonomik sistemidir.

Sevgili Arkadaşlar,

Uygulanan neoliberal iktisat politikalarının bir sonucu olarak, 1980'li yıllardan bu yana, ülkemizde de tarımsal üretim artışı nüfus artış hızının altında kalmaktadır. IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nün dayattığı "politikalar" Türkiye'yi de

giderek tarım ürünleri dışalımıcısı konumuna sürüklemektedir. Üç tarafı denizlerle çevrili, verimli arazilere ve geniş bitki örtüsüne sahip ülkemiz, kapitalizmin aktörlerinin dayattığı bu yanlış politikalar sonucunda bugün gıda alanında giderek artan sorunlarla baş başadır.

Yapılaşmaya tahsis edilen ekim arazileri, betonlaşma çılgınlığı ve daha fazla rant uğruna yakılan; yok edilen ormanlar, insansızlaştırılan bir coğrafyada bitirilen hayvancılık, ekilmeyen ya da ekilemeyen 2.000.000 dönüm verimli arazi, ölüm tarlalarına dönüştürülmüş mayınlı araziler sosyo-ekonomik kayıpların yanı sıra gıda hakkına da ciddi bir tecavüzdür.

Uygulanan yanlış politikalar sonucu ülkemizdeki hayvan ve bitki türleri hızla yok olmaktadır. Türkiye tarım ürünleri ihraç eden yerine ithal eden bir ülke konumuna gelmiştir. Gıda alanındaki dışa bağımlılığın bedelini de her zamanki gibi emekçiler, işsizler, yoksullar ödemektedir.

Sevgili Arkadaşlar,

Ülkemizin artan nüfusu ve gıda sanayinin ileriye dönük gelişimi açısından tarımsal üretim potansiyelinin, üretimin çeşitliliğinin ve ekolojik üretim olanaklarının artırılması yönünde çaba sarf edilmesi kaçınılmazdır.

Bu kapsamda iyi tarım uygulamaları çerçevesinde güvenli hammadde kaynaklı güvenilir gıda üretimi için önümüzdeki dönemde daha yoğun ve bilimsel ağırlıklı çalışmalar gerekmektedir. Bu sorumluluğu kamu sektörü, üniversiteler, araştırma kuruluşları, meslek örgütleri ortaklaşa taşımaları ve sürdürmelidirler. Aksi takdirde zaman içerisinde sürdürülebilir tarımsal üretimi risk altına girmiş, gıda güvenliği tartışılır hale gelmiş, dışarıya bağımlı ve gıda dış satımında sorunlar yaşayan bir ülke olarak, karanlığın içinde kalmamız kaçınılmaz olacaktır.

Sevgili Arkadaşlar,

Nazım Hikmet şiirinde diyor ki;

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYÖR

Açlık ordusu yürüyor

yürüyor ekmeğe doymak için

ete doymak için

kitaba doymak için

hürriyete doymak için.

Yürüyor köprüler geçerek kıldan ince kılıçtan keskin

yürüyor demir kapıları yırtıp kale duvarlarını yıkarak

yürüyor ayakları kan içinde.

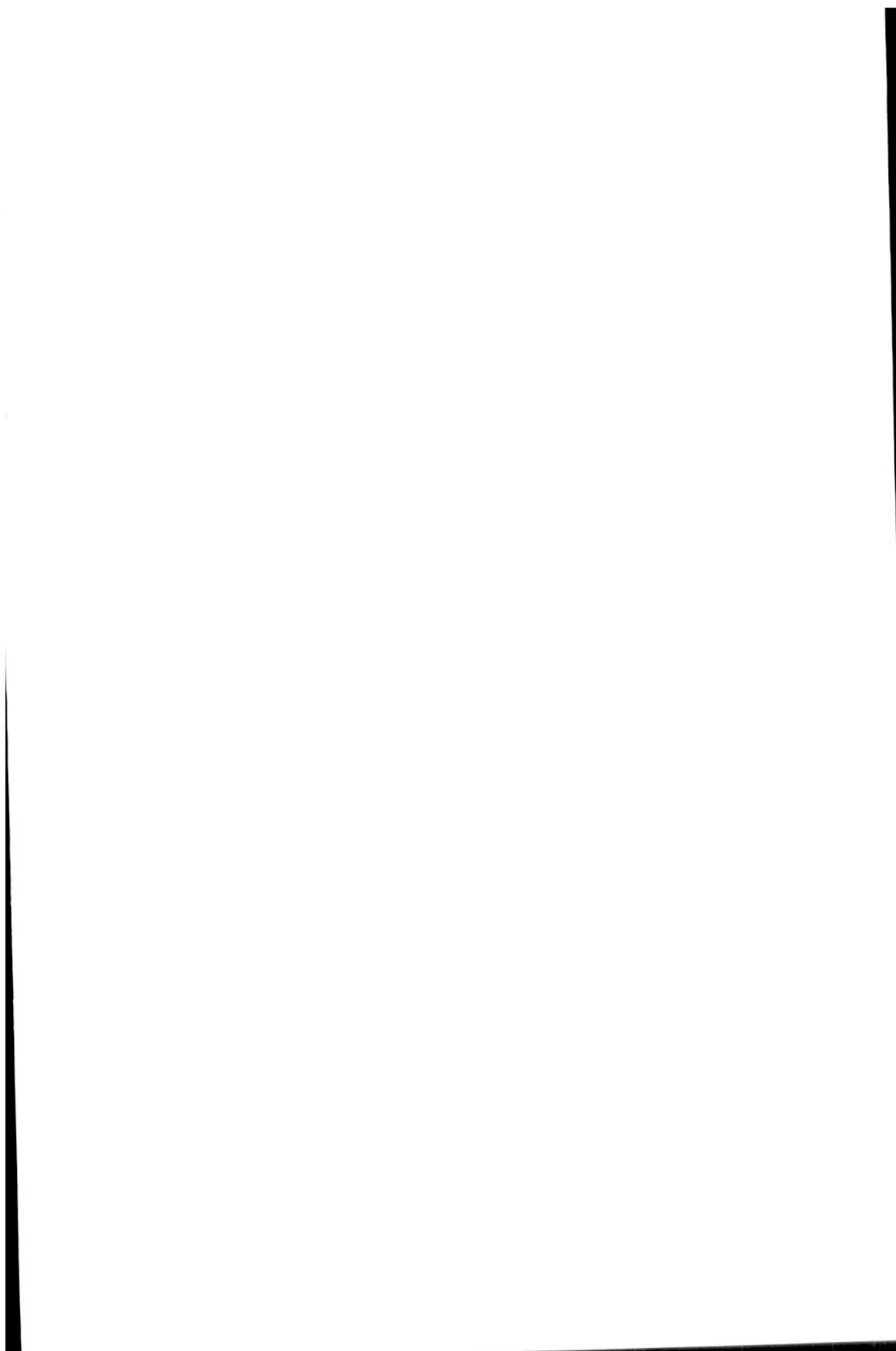
Açlık ordusu yürüyor
adımları gök gürültüsü
türkûleri ateşten
bayrağında umut
umutların umudu bayrağında.

Açlık ordusu yürüyor
şehirleri omuzlarında taşıyıp
daracık sokakları karanlık evleriyle şehirleri
fabrika bacalarını
paydostan sonralarının tükenmez yorgunluğunu taşıyarak.

Açlık ordusu yürüyor
ayı ini köyleri ardınca çekip götürüp
ve topraksızlıktan ölenleri bu koskoca toprakta.

Açlık ordusu yürüyor
yürüyor ekmeksizleri ekmeğe doyurmak için
hürriyetsizleri hürriyete doyurmak için açlık ordusu yürüyor
yürüyor ayakları kan içinde.

Sevgili Arkadaşlar,
Bu sempozyumda konu tüm yönleriyle uzmanları tarafından irdelenecektir.
Bu etkinliği düzenleyen Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odamıza ve emeği geçen herkese teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

Ayşegül AKIN

FAO Türkiye Temsilci Yardımcısı

Teşekkür ederim.

Sayın siyasi temsilciler, Sayın Çankaya Belediye Başkanı, odalarımızın değerli yöneticileri ve değerli temsilcileri, sevgili meslektaşlarım, sevgili öğrenciler ve değerli katılımcılar; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Orta Asya Alt Bölge Koordinatörü Sayın Mustapha Sinaceur adına ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyor ve hoş geldiniz diyorum. Dün de bu etkinliğimizi İstanbul'da gerçekleştirdik, kendisi orada kaldığı için bugün katılamadı. Fakat Birleşmiş Milletlerin Gıda Günü etkinliğinin 30. yılını kutladığı; kutladığı demek istemiyorum aslında, sonuçta konumuz açlık ve hâlâ açlığa çare bulunamamış, 2010 yılında hâlâ açlığı konuşuyoruz, o yüzden etkinlik demek istiyorum. Bu etkinliğin 30. yılını uyguluyoruz ve Birleşmiş Milletlerin aynı zamanda Gıda ve Tarım Örgütünün de 65. kuruluş yıldönümü.

Sizlere daha sonra aslında sunumumda detaylı bilgileri vereceğim. O yüzden ben bugün açılış konuşmasını çok uzatmak istemiyorum. Fakat, FAO'nun yapmış olduğu bir kampanyadan bahsetmek istiyorum, "1 Milyar Aç İnsan" Kampanyası ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünün buradaki amacı, bu "Açlık: Utancın Tarihsel Adı" teması çerçevesinde de bu utanca dikkati çekmek. Bu çerçevede hem sivil toplum kuruluşlarını, hükümetleri, rol alabilecek özel sektörü, herkesi birlik olmaya çağırarak ve bu açlığın artık dünyadan sürdürülebilir bir şekilde kaldırılması için gereken çabanın ortak, birlikte verilmesi gerektiğine dikkat çekmek için başlattığımız bir kampanya.

Bu kampanyayı tüm dünyada 1 milyar imza toplamak için başlatmış bulunuyoruz. Şu anda 1 milyar imza toplandı, ama Türkiye'den de 200 bin imzaya ihtiyacımız var. Daha doğrusu ülkelerin belli katılım oranları vardı. Şu anda Türkiye'de henüz 200 bine ulaşamadık, ama 1 milyara tüm dünya üzerinde ulaştık. Biz bugün buradaki programa da uygun olarak, saat 13.00'te Sakarya'da, daha doğrusu Yüksel Caddesi'nde başlayacağız. Sakarya'ya bir 10 dakikalık yürüyüşümüz olacak ve orada bütün halktan, Ankara halkından imza kampanyamıza katılım talep edeceğiz. Bir sivil toplum örgütü olan yine Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği Ankara Şubesi, FAO'ya bu konuda destek verdi. Eğer siz de katılırsanız çok memnun olacağım. Şimdiden hepinizi davet ediyorum.

Konuşmamı, bir sonraki oturumda devam ettirmek üzere burada tamamliyorum. Hepiniz hoş geldiniz.

Bülent TANIK

Çankaya Belediye Başkanı

Saygıdeğer konuklar, Cumhuriyet Halk Partisinin çok değerli Genel Sekreter Yardımcısı, önceki dönem Oda Başkanım Sevgili Gökhan Günaydın, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İl. Başkanı, Gıda Mühendisleri, Kimya Mühendisleri, Ziraat Mühendisleri Odası başkanları, önceki dönem başkanları, FAO'nun değerli temsilcisi, değerli konuklar; hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Burada, çok sayıda meslek örgütü yöneticisi, başkanı ve çok değerli meslektaşlarım diyeceğim mühendisler, ziraat mühendisleri, tarımla ilgili sektörlerin çok değerli teknik adamları, kimya, makine, elektrik ve orman mühendisleri gözlüyorum, çok değerli öğrenciler de var. FAO'nun çok değerli temsilcisinin nazik, kısa konuşmasından sonra acaba düşündüğüm çerçeveyi nasıl ben de kısaltırım diye bir an kendimi sorguladım.

Ben kendimi uzman meslek adamı olarak görmekten çıktığımı düşünüyorum. Yüklendiğim kamu görevi, bilimsel gelişmeleri takip etmede ciddi zorluklar üretiyor. O nedenle sözlerim belki bilimsel bulunmayabilir, belki duygusal bulunabilir.

Öncelikle bu toplantının düzenlenmesi ve bunun gelenekleşmiş bir etkinlik olarak Ankara'da yapılmasının, kentte gıda sağlığı ve beslenmeyle ilgili duyarlılıkları artırma ve beslenmenin bütün zincirleriyle ilgili bilgilerin paylaşımı konusunda çok önemli katkılar yaptığını biliyorum. Bu kurumsallaşmayı da çok önemli, çok değerli buluyorum. Buralardan öğrenmenin de hiç de fena bir yol olmadığını düşünüyorum. Onun için buraya birikimlerini taşıyan herkese sonsuz sevgi ve saygı sunuyorum.

"Açlık: Utancın Tarihsel Adı" sözü üzerine biraz düşündüm. Dünyada açlığın tarihsel gelişmesi farklı özellikler, nedenler taşıyor, hiç kuşku yok. Üretimin yetersiz olduğu, tarımsal üretimin ve gıda üretiminin imkânlarının gelişkin olmadığı, doğa koşullarına daha bağlı olduğu dönemlerdeki açlıkla günümüzde yaşanan açlık arasında inanıyorum ki çok temel bir farklılık var. Bugün yaşadığımız açlığın, dünyada yaşanan açlığın bir yönetsel sistemle, ekonomik sistemle, toplumsal sistemle çok doğrudan bağı olduğunu düşünüyorum. İnsanlığın üretim gücünün bugünkü ihtiyaç duyulan gıda üretiminin çok daha üstüne çıkmasının önünde bilimsel ve teknik bakımdan ve doğal imkânlar bakımından hiç kayda değer bir engel olmadığı kanısındayım. Esas sorunun paylaşım olduğu çok açık ve net ortada.

Tarım, fazla üretim yaptığınız zaman, emeğinizin bedelini bulamadığı bir sistem, bir üretim alanı olarak maalesef yaygın bir konum kazanmış vaziyette. Bunun arkasında kesinlikle toplumsal sistemin ve yönetim sisteminin yattığı açıktır. Fazla üretenin zarar ettiği bir sistemin, hele temel beslenme ürünlerinin üretimiyle ilgili bir alanda böyle bir konumun olabilmemesinin insan aklı tarafından anlaşılması mümkün değildir; haklı ve adil, doğru da bulunması mümkün değildir. Bunu üreten ilişkileri sorgulamak gerekiyor. Bunu üreten tekelci mülkiyet ilişkileri ve odaklanmalar, belli yerlerde yoğunlaşmalar diye yumuşatarak söylediğimiz hegemonyacı konumun mutlaka çözülmesi gerekir. Aksi takdirde, aç insan sayısının 1 milyara yaklaştığı, 1/7'sinin neredeyse aç olduğu bir dünyanın yaşanılabilir, kabul edilebilir, tahammül edilebilir bir dünya olmadığını söylemeye gerek var mı bilmiyorum.

Böylesi bir dünyanın bir kentinin, bir parçasının yöneticisi olarak, uzunca bir süredir rüyalarımı karartan bir konuyu sizlerle paylaşmak istiyorum. Ankara'da çalışabilir nüfusun ¼'üne yakını işsiz. Çalışabilir nüfusun ¼'üne yakınının işsiz olduğu bir ortamda, ekonomik krizin teğet geçmesi mümkün müdür, sormak gerekli. Evet, mümkündür, ekonomik kriz bazı kesimleri teğet geçer. ¼'ü işsiz olan bir toplumun ¼'ünden de çok daha az bir kesim, bu konjonktürde çok iyi besleniyor. 1/5'ten az bir kesimin çok iyi beslendiği, ama yarıya yakınının çarpık beslendiği bir Türkiye'yi krizden azade algılamak bana biraz fazla iyimserlik olarak görünüyor, hatta işi karartma olarak görünüyor.

Ben Çankaya'nın Belediye Başkanıyım. Çankaya, Türkiye'nin Başkentinin merkez ilçesi, en gelişkin insan varlığının bulunduğu bir ilçe. 800 bin yerleşik nüfusun 186 bini üniversite mezunu. 12 binden fazla doktora yapmış, doktora üstü eğitim görmüş insanın bulunduğu bir yer. Buna karşılık Çankaya'nın da nüfusunun çok önemli bir bölümü hem işsiz, hem de açlık sınırının altında. Resmi rakamların 12 milyon diye tespit ettiği yoksulluk seviyesi altının çok önemli bir bölümü halen Çankaya'da da varlığını sürdürüyor. Çankaya'ya bağlı yeni Belediye Kanunu çerçevesinde Bala İlçesinden 7 tane köy var, 16 bin 500 hektar eskiden tarım yapılabilen bir alan. Bu köylerdeki köylülerimizin aktif nüfusu artık o köyde yaşamıyor, yaşlılar ve küçük çocuklar yaşıyor, çünkü tarım da yapılmıyor, üretim de yapılmıyor orada.

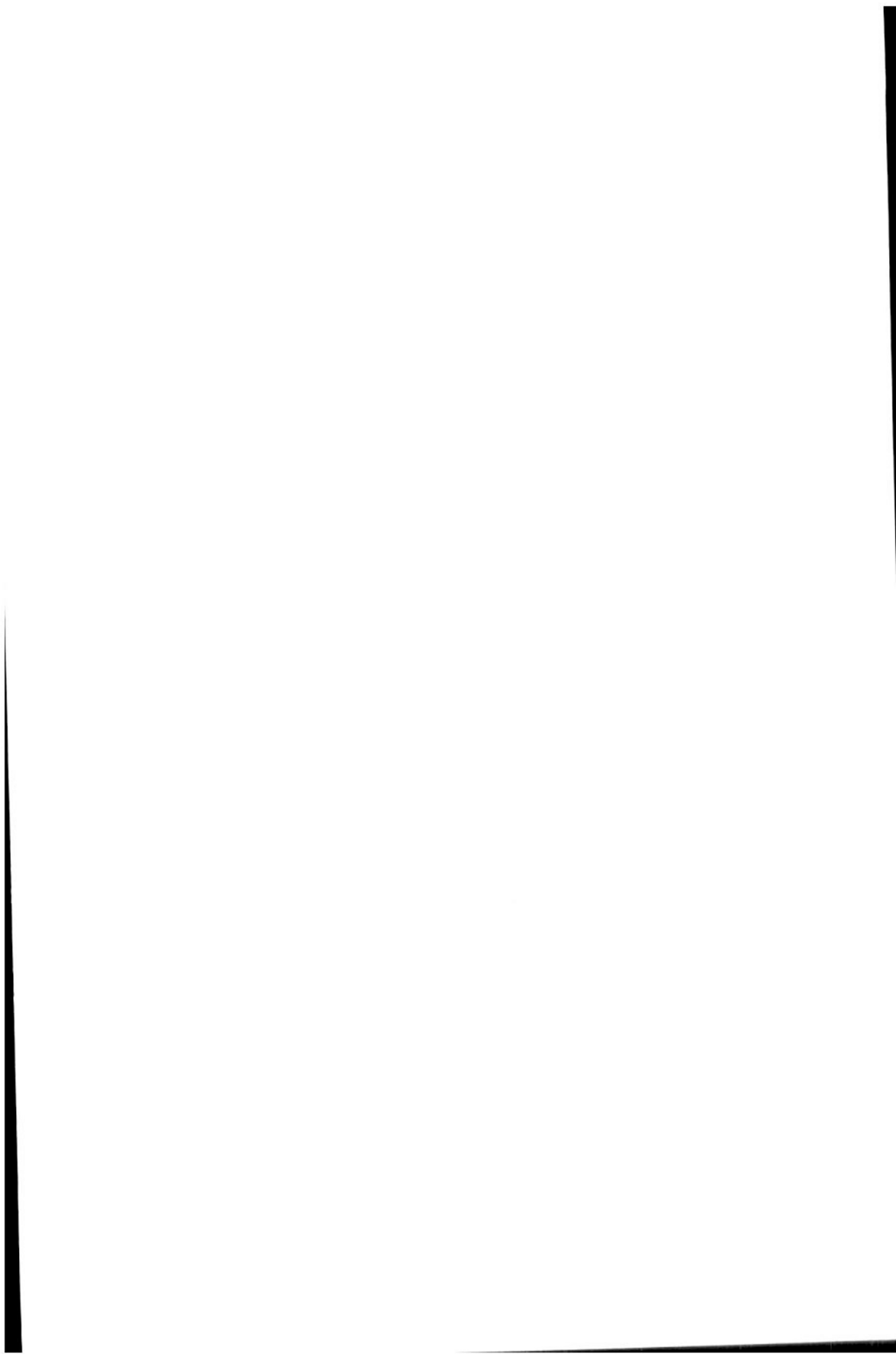
Kentimin hemen yakın çevresi bu kenti besler aktiviteyi terk etmiş durumda, betonlaşmayı bekliyor. Oraya şehir gelir, apartman dikilirse belki kurtulacak, yoksa üretim yapmanın aleyhine olduğu kanısında. Biz Muş'tan gelecek ete bağımlı hale gelmiş durumdayız ya da başka yerden gelecek ithal, belki de Brezilya'dan gelecek ete bağımlı hale gelmiş durumdayız. Buğdayımız için gereken işlemin büyük bir bölümü, nakliye ihtiyacı açık ortada bir şey.

Ben karabasanımı söyleyeyim: Bu uzun süreceğinden hiç kuşku duymadığımız küresel ekonomik krizin, Türkiye'de yaşanan boyutlarıyla nakliyata dayalı olarak ve üretimsizlik nedeniyle kısılmış konumunda, Ankara'da yaşanması olası açıklıkların ve şu anda yaşanmakta olan açlığın üstesinden gelme sorumluluğu, hepimizin ve benim en temelde çok önemsedğim ve uyku kaçıran bir konu. O nedenle, Çankaya Belediyesi olarak, kırsal ve kentin birbirinin süregelen tamamlayıcısı olduğunu düşünerek, kentleşmeyi kırsal bütünlüğe biçimde beslenme zincirini en iyi biçimde destekleyecek bir hinterlanda sahip, bütünlüğe kırsal alanıyla birlikte adil ve dengeli biçimde ve dağıtım düzeni, paylaşım düzeni insana yakışır hakça bir biçimde kurulmuş bir konuma dönüştürmeyi çok önemli bir temel hedef olarak görüyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisinin belediyecilik anlayışı, sosyal demokrat belediyecilik anlayışının bir özel uygulama alanı olarak yeni toplumcu belediyecilik anlayışı programını Çankaya'da hayata geçirmek isterken, en temel hedeflerimizden bir tanesinin kent ve tarımın, dolayısıyla sağlıklı beslenen yeni kuşakları üretecek bir kentsel yönetim anlayışının kentimizde hayata geçirilmesini sağlamaktır. Bunun için çok değerli teknik meslek kesimleriyle bilgi alışverişi içinde ve örgütlenme dayanışması içerisinde olmak istiyoruz. Sevgili Gökhan Günaydın'ın koordinatörlüğünde bir "Kent ve Tarım" Projesi çalışmamız sürüyor ve bunun

sonucunda kırıyla daha bütünleşik bir kent üreterek, bir kent anlayışı ve örgütlenmesi geliştirerek, olası açlık ortamına halkımızı ve çocuklarımızı teslim etmeyecek bir gelecek kurmayı umut ediyoruz.

Utancımızın çok önemli bir boyutu ya da bir başka tanımla söylemek istiyorum, benim hissettiğim en önemli üzüntü kaynağı, ileri yaşta ebeveynlerin çocuklarının açlıkları karşısında duydukları üzüntüdür. Böylesi bir yoksunluk ortamının yaşanmamasını çok önemişiyorum. Belediye yönetiminde görev alma güdülenmemin ilk tohumunu 1993 yılında eski Yugoslavya'nın yaşadığı iç savaş sırasında Makedonya'da yapılan toplantıda yaşadım. Bir Boşnak belediye başkanı ağlıyordu, "Şehrimin damları yıkıldı, pencereleri kırık, soğuk kış geliyor, ama her şeyin ötesinde, çocuklarım aç ve susuz." Bu acıyı ve utancı hiçbir ebeveyne yaşatmamak, doğru dürüst bir gelecek kurmak hepimizin görevi. Bu yönde duyarlılık yükselten tüm arkadaşlarıma, dostlarıma, duyarlı insanlara sevgi ve saygı sunuyorum.

ÖZEL SUNU

“DÜNYA'DA AÇLIK, YAPILANLAR, YAPILMASI GEREKENLER”

Ayşegül AKIN

FAO Temsilci Yardımcısı

Teşekkür ederim.

Ben açılış konuşmasını bilerek uzatmadım, çünkü sunumum yeterince rakamlı ve bilgilendirici. O yüzden, umarım şimdi daha faydalı, daha bilgilendirici bir sunum yapabilirim.

Bildiğiniz gibi, Petek Hanımın da ifade ettiği gibi, bu sene FAO tarafından Dünya Gıda Günü teması “Açlığa Karşı Birleşelim” olarak belirlendi. Bu tema, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde dünyadaki açlıkla mücadele etmek için sarf edilen çabaların fark edilmesi amacıyla seçildi. Bu seçim yapılırken, hükümetlerin, sivil toplum örgütlerinin, özel sektörün, bireysel ve örgütsel tüm baskı gruplarının açlığa ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele etmek üzere tüm seviyelerde sesinin duyurulması amaçlandı.

Ziraat Mühendisleri Odası Başkanımız Turhan Bey de bu slaydı gösterdi az önce. Gördüğünüz gibi, aslında dünyada açlık çeken insan sayısı azalmamakta, artmakta. Fakat, 2009 yılında 1.23 milyar olan yetersiz beslenen insan sayısı, 2010 yılında küçük bir düşüşle 925 milyona gerilemiş durumda. Aslında 2009'da yaşanan küresel kriz ve gıda fiyatlarındaki artış nedeniyle açlık çeken insan sayısında bir miktar artış vardı ve 1 milyar 23 milyona ulaşmıştı. Fakat, 925 milyona düşüşün nedenleri içinde, bu sene gelişmekte olan ülkelerde özellikle ekonomik açıdan yaşanan iyi gelişmeler ve gıda fiyatlarındaki bir miktar düşüşün etkili olduğu FAO kaynaklarınca ifade ediliyor.

Bu tabloya baktığımız zaman, gelişmekte olan ülkelerde de hâlâ 19 milyon insan aç. Yine en çok açlık çeken insan sayısı 578 milyonla Asya'da ve Pasifik ülkelerinde görülüyor. Afrika ülkelerinde 239 milyon, Latin Amerika ve Karayipler'de 53 milyon, Yakındoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde de 37 milyon hâlâ aç insan var. Yalnız, Asya ve Pasifik ülkelerindeki aç insan sayısı 2009 yılına göre bir miktar düşmüş durumda. 2009 yılında bu rakam 657 milyon civarındaydı. Bu ülkelerde yaşanan ekonomik gelişmeler ve gıda fiyatlarındaki bir miktar düşüşten dolayı gerileme bulunmakta.

FAO'nun temel görevi olan herkesin her zaman yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya erişmesi için yaptığı teknik yardımlar, çabalar çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler, maalesef tüm dünyadaki insanların açlıktan kurtulması için yeterli değil. Bu nedenle mutlaka FAO'yu desteklemesi gereken hükümetler, özellikle büyük devletler, sivil toplum örgütleri ve özel kuruluşlar olması gerektiğini bir kere daha vurgulamak adına bu sene “Açlığa Karşı Birleşelim” teması seçildi. Bu çerçevede de ilk önce 1996 yılında yapılan Dünya Gıda Zirvesine de tekrar atıfta bulunuldu.

Hepinizin bildiği gibi, ilk defa 1996 yılında yapılan Gıda Zirvesinde 800 milyon aç nüfusu 2015 yılına kadar yarı yarıya azaltmak hedeflenmişti. Fakat, bugüne baktığımızda görüyoruz ki 800 milyonun da üzerine çıkmışız, 1 milyara doğru gelmişiz ve değişen hiçbir şey yok. Demek ki bir şeyler eksik yapılmış ya da yapılanlar fayda etmemiş.

Zirvenin en önemli rolü de kronik açlık sorunu konusunda ülkelerin bir araya gelerek, tek başına çözmelerinin mümkün olmadığı bu küresel sorunu birlikte çözmek için ortak adım yaratmaktı. 2009 yılında bu ortak adımı tekrarladı Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü ve tekrar bir Gıda Zirvesi düzenledi. Bu zirvede, 1996 yılında verilen taahhüdü büyük devletler, 30 ülkenin başkanı ve 15 tane uluslararası örgütün temsilcisinin katıldığı bir deklarasyonla tekrar taahhüt altına aldırdı. Bu deklarasyon, aynı zamanda tarım için sağlanan ulusal ve uluslararası fonlarda artış yapılması gerektiğini ifade etti. Yine kırsal sektörde yeni yatırımlar yapılması gerektiğini, kamu ve özel sektörden ilgili paydaşların ortaklık içerisinde küresel açlık ve küresel gıda sorunlarının daha iyi yönetilmesi gerektiğine vurgu yaptı. Günümüzün en büyük sorunu olan, aslında tüm sektörleri, insanlığımızı etkileyen iklim değişikliğinin gıda güvencesi üzerinde oluşturduğu etkilerin daha iyi yönetilebilmesi ve onunla daha iyi yüzleşilebilmesi için de ayrıca bir eylem çağrısında bulundu.

Tarıma daha fazla yatırım yapılması gerektiğini söyledim. Aslında daha önce tarıma yapılan yatırımlar, özellikle bu resmi yardımlarda giderek bir azalma var. Tarıma yapılan yatırımlar, OECD verilerine göre bu resmi kalkınma yardımları gördüğünüz gibi 79 yılından 2007 yılına geldiğimizde giderek azalmış.

Yine FAO'nun verilerine -1969-1971 yılı itibarıyla başlıyor bu veriler, aslında daha önce tutulan bir kaynak, veritabanı var, ama bilimsel olarak yıllar itibarıyla bunun ölçülebilmesi için baz alınan yıl 1969- baktığımız zaman, aslında 1990 yılından itibaren tabii sulama alanında geliştirilen yeni teknolojiler, bitki gen kaynaklarının yeni teknolojilerle geliştirilmesi sebebiyle, tarımdaki yatırımlar nedeniyle 1995 yılına doğru bir düşüş görülüyor. Daha sonra tekrar 2009 yılına geldiğimizde, 1 milyar rakamına ulaşıyoruz. Bu aslında her ne kadar tarıma yatırım yapılmaya devam da edilse, bunun yetersiz olduğunu gösteriyor.

Dünyada tarımsal sermaye birikimi oranı 1975-1990 yılları arasında 1.1 iken, 2000-2007 yılları arasında 0.5'e gerilemiş. Tarıma yapılan resmi yardımların oranı da 1980 yılında yüzde 17 iken, 2006 yılında yüzde 4'e gerilemiş.

Ayrıca da şunu unutmamak gerekiyor: Tarım deyince, sadece tarımsal üretim aklımıza gelmemeli. Tarımsal üretim yapan ve bundan fayda sağlayan, para kazanan çiftçilerimizin dışında, neredeyse yoksul halkın yüzde 75'i de kırsal alanda yaşıyor. Kırsal alana yapılacak yatırımlar, göçün önlenmesi, orada yaşayan halkın sürdürülebilir imkânlarının, iyi yaşam koşullarının artırılması, ayrıca unutulmaması, düşünülmesi gereken hususlar.

FAO'nun yaptığı bir projeksiyona göre, 2050 yılında dünyadaki nüfusumuz 9 milyara ulaşacak. Bu nedenle de tarımsal üretimin en az yüzde 70 artırılması gerekiyor. Şu anda hedef, Birleşmiş Milletlerin Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde 800 milyon olan dünya aç insan sayısını 2015 yılında 400 milyona

indirmekti. Ancak, diğerk bir projeksiyonla, 2050 yılında 9 milyar insanın ne kadarının aç olacağını bilmiyoruz, ama 9 milyar insanı besleyecek oranda bir tarımsal üretim gerekiyor. Her ne kadar tarımsal üretimimiz yeterli de desek, dünyada bunun adil olarak paylaşılması sorun da desek, yine de tarımsal üretimin artırılması gerekiyor.

Peki, tarımsal üretimi artırmak için ne yapacağız? Elimizdeki mevcut araziler belli, arazilerin miktarını artıramayacağımıza göre, hatta bilinçsiz arazi kullanımı, şehirleşme, kentleşme nedeniyle verimli tarım arazilerinin başka alanlarda kullanılması söz konusuyken, bu durumda hep birlikte tarımsal üretimi yeni teknolojilerle, tabii çiftçilerimizin bilinçlendirilmesiyle elbirliğiyle artırılması gerekiyor. İşte bunu tekrar gündeme getirmek, bu çözüm önerilerini aramak amacıyla 2009 yılında FAO tarafından Dünya Gıda Zirvesinden önce İtalya'da G-8 ülkeleri, diğerk ülkeler ve uluslararası finans kuruluşlarıyla bir toplantı düzenlenmiş ve temel gıda güvencesi ilkeleri için kapsamlı bir yaklaşım uygulamayı, ülkeler tarafından öncülük edilen planlara yatırım yapmayı, stratejik koordinasyonu güçlendirmeyi ve çok taraflı kurumların yararlarını artırmayı, sürdürülebilir ve hesap verilebilir taahhütlerin verilmesini benimseyen bir ortak karar çıkmıştır. Daha sonra yapılan Gıda Zirvesinde ise büyük ülkeler, tarıma 20 milyon yatırım yapmayı taahhüt etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü, bu çerçevede tarımda bir devrim yapılması gerektiğini aslında açlık sorunuyla birleştiriyor. Gıda üretiminin bu kadar fazla bir miktarda artırılması, yani az önce bahsettiğim yüzde 70 oranında artırılabilmesi için herkes ve herkesin gıdaya erişiminin sağlanmasının tek bir aktör tarafından gerçekleştirilmesinin mümkün olmayacağını ifade ediyor. Hükümetler, araştırma enstitüleri, üniversiteler, çiftçi birlikleri, tüm sivil toplum örgütleri, Birleşmiş Milletler sistemi, baskı grupları ve özel sektörün ortaklık kurarak hep birlikte çalıştığı takdirde bunun başarılabilceğine inanıyor.

İşte bu amaçla da az önce açılış konuşmasında da bahsettim, bir imza kampanyası düzenledik. Biraz sonra son slaydında ondan bahsedeceğim size, ama ondan önce dünyadaki açlık sorununun çözümünü için belli öneriler getiriyor.

Tüm dünya insanların sorunu başlangıçta kabul etmesi ve açlığın olmadığı bir dünya görüşünün paylaşılması gerekiyor. Özellikle gelişmekte ve az gelişmiş ülkelerdeki kadın-erkek eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ve kadınlara tarımsal gelişimde etkin rol oynamaları için fırsat verilmesi gerekiyor. Yine köyden kente olan göçün azaltılması ve bunun için önlemlerin alınması, küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesi ve ürünlerinin pazarlama olanaklarının artırılması gerekiyor. Şu anda dünya nüfusunun neredeyse 1/3'ü küçük işletmelere sahip ve onların olanaklarının artırılması için gerçekten desteklemeye ihtiyaç var.

Yine tarım topraklarının amaç dışı kullanımının engellenmesi gerekiyor. Doğal kaynakların bilinçsiz, aşırı kullanımıyla gelir dağılımının eşitsizliğinin de ortadan kaldırılması gerekiyor. Bunlar FAO'nun 2009 yılında yaptığı toplantılar sonrasında ortaya çıkan, aslında hepimizin bildiği, yıllardır konuştuğumuz, tarım alanında belki de tüm meslektaşlarımız, ziraat mühendislerinin yıllardır bildiği hususlar. "Bunları bir kere daha niye tekrarlıyorsunuz?" diyebilirsiniz. Ancak, baktığınız zaman, bunun çerçevesinden dışarı çıkamıyoruz. Çözüm önerilerini de tartışıyoruz, biliyoruz, fakat yine de bir değişiklik olmamış, bir gelişme yok. Demek ki sesimizi daha iyi

duyurmamız gerekiyor, daha çok baskı yapmamız gerekiyor. Hepimizin bireysel olarak açlıkla mücadele etmek için elimizden geleni yapmamız gerekiyor.

Ben, sizden küçük bir katkı rica edeceğim, bireysel bir katkı. Dışarıda imza formlarımız var, az önce bahsettiğim “1 Milyar Aç İnsan” Kampanyasıyla ilgili. Bu kampanyaya imzanızı vererseniz, daha sonra toplanan imzalar büyük devletlere, özellikle tarıma yatırım yapan gelişmiş, gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelere gıda yardımında bulunan ve bu yardımlarını şu an azaltan ülkelere bir baskı olarak sunulacak. Sizden bu konuda tekrar yardım rica ediyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

1. OTURUM

“TÜRKİYE’DE AÇLIK TEHLİKESİ VE ÜRETİM İLİŞKİLERİ”

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ekrem KÜN (Emekli Öğretim Üyesi): Öncelikle Dünya Gıda Günü için bu programı hazırlayan 3 meslek odasına teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Kimya Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası ve Gıda Mühendisleri Odası bu birliktelerini temenni ederim ki hep sürdürsünler, çünkü birlikten güç doğar biliyorsunuz.

Vurgulamak istediğim bir başka konu, bu programın FAO’ca desteklenmesi ve programın üstünde FAO’nun da adının bulunmasıdır. FAO’nun bu programa katkısını büyük takdirle izliyorum ve kısaca bir anımı da ifade etmek istiyorum. Ben 1950’li yıllarda, -FAO’nun kuruluş yıllarıydı- asistanlık yıllarımda her yarıyıl başında Atatürk Bulvarı’ndaki FAO Bürosu’na giderdik. Niye biliyor musunuz? “Production Yearbook” ve “Trade Yearbook” edinmeye. Kolay değildi onları bulmak, az basılırdı, şimdiki gibi internet de yoktu. Niçin giderdik? Tarım ürünleri, girdiler, hizmetler, dışalım-dışsatım bakımından acaba dünya nerede, biz neredeyiz diye anlamak için giderdik. O yıllarda sadece üniversiteler değil, Bakanlıklar da şimdikinden çok daha fazla kıyaslarlardı kendilerini dünyayla, başka ülkelerle, bölgelerle, kendi zaaflarını ve potansiyellerini müzakere ederlerdi. Yıllık uygulama planları da doğrusu buna dayanırdı ve bu anlayış içinde 80’lere kadar gelen Türkiye’de gıda açığı yoktu, hatta birçok üretim dalında Türkiye dünyaya örnek gösterilirdi. Bu ülkenin tohumluğu da vardı, gübresi de vardı, uzmanı da vardı. Sadece işleri iyi planlamak, iyi koordine etmek gerekiyordu.

Ancak, 80’lerden sonra ne olduysa, Türkiye, dünyada birinci olduğu üretim dallarında bile dışa bağımlı hale getirildi.

Burada umutsuzluk tablosu falan çizmeyi kesinlikle istemiyorum, ama şuna inanıyorum ki, Türkiye’nin kendi uzmanı da var, tohumu da var, toprağı da var. Ancak, tarımdan insanları kaçırmayacak önlemleri, düzenlemeleri yapmak lazım. Tarımsal üretim artacağı ya da üretim alanları mümkün olduğu kadar artırılacağı yerde daraldığını da görüyoruz, bunu vurgulamak istiyorum. Meslek odalarımızın bu yöndeki uygulamalara, bu yöndeki Bakanlık icraatına daima yardımcı olmaları, arka çıkmaları, destek vermeleri gerektiğine inanıyorum.

Düzenleme Kuruluna teşekkürlerimi sunmak istiyorum, gerçekten çok değerli arkadaşlarımızın isimleri burada sıralanmış. Bu ve bunlar gibi bitip tükenmeyen emeklerle bu hizmetler ifa edilecektir. Üç odamıza tekrar teşekkür ediyorum.

Sözü fazla uzatmadan programın bu oturumla ilgili bölümüne geçmek istiyorum. Efendim, programda gördüğünüz gibi, bu oturumda 3 sayın konuşmacımız, “Türkiye’de Açlık Tehlikesi ve Üretim İlişkileri” konusunda sunuşlar yapacaklar. Birinci sunuş, Sayın Doç. Dr. Erdoğan Güneş tarafından sunulacak. Sayın Erdoğan Güneş’le aynı binada ben 25 yıl hizmet yaptım. Erdoğan Güneş belki o zaman

doğmamıştı. Ama, adası hocasıyla hem meslek içinde, hem de Odayla ilgili çalışmalarımızda çok diyalogumuz olmuştur. Bu vesileyle hocasını da anma fırsatı bize. Çok üretken olan bir bölümde öğretim üyesi olmanın yükünü Sayın Güneş de çekiyor ve onu kanıtlayacaktır. Onun için kendisini buraya davet ediyorum.

Sayın Güneş için kısa bir özgeçmiş bana verdiler, izninizle okumaya çalışayım: 1967 Gaziantep doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü mezunu. Tarım ekonomisi, gıda işletmeciliği, tarımsal finansman alanında çalışmaktadır. İlgili konularda DPT, Tarım Bakanlığı ve özel sektör kuruluşları tarafından yürütülen birçok araştırma ve çalışmalarda yer almış. Konusuyla ilgili olarak yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli toplantı, konferans ve çalışmalara katılmıştır. Halen Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümünde Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

Efendim, ikinci sunuş, yine programımızda görüldüğü gibi, Sayın Prof. Dr. Ahmet Şahinöz tarafından yapılacaktır. Sayın Şahinöz, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesidir. Sayın Şahinöz, gerek bizim Odamızın, gerekse öteki odaların birçok çalışmasına katkı vermiştir. Kendilerine geçmiş katkıları için teşekkür ediyoruz, bugün de teşekkür ediyoruz ve buraya davet ediyorum. Sayın Şahinöz için uzun bir özgeçmiş var önümde, ama Sayın Şahinöz, kendi performansıyla bütün bunları zaten kanıtlayacaktır. Uzun olduğu için okumayalım izninizle.

Oturumun üçüncü ve son sunuşu Sayın Doç. Dr. Gökhan Günaydın tarafından yapılacaktır. Sayın Günaydın, halen Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesidir. Sayın Gökhan Günaydın'ın Odamıza 11 yıl süreyle verdiği üstün hizmetleri sevgiyle, saygıyla ve unutulmaz bir takdirle anımsıyoruz. Bugün ülkeye bir başka alanda hizmet etmek üzere Odamızdan ayrıldı, ama kalben hep birliktedir, daima deneyimlerinden Odamızı yararlandıracaktır. Sayın Günaydın'ın sunuşlarını birçok kez dinlemiş olabilirsiniz. Kendisini dinlemek gerçekten büyük keyif verir; bu keyfi alacaksınız, bu ilgiyi duyacaksınız. Sayın Günaydın'ı da buraya davet ediyorum.

Efendim, böylece Sayın Güneş'in sunuşuna geçiyoruz.

Buyurun Sayın Güneş.

“GIDA SANAYİ VE AÇLIK”

Doç. Dr. ERDOĞAN GÜNEŞ
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi

Sayın Başkanım; çok teşekkür ederim. Değerli oda başkanlarım, hocalarım, öğrenci arkadaşlarım, konuklar; hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum.

“Gıda Sanayi ve Açlık” sunuşu için karşınızdayım. Aslında gıda sanayi dediğimiz zaman, cumhuriyetin ilk sanayileri akla geliyor, Atatürk akla geliyor, kurtuluş mücadelemizin sonunda ortaya çıkan gelişmeler akla geliyor, tarımdaki o verimsizlikten ortaya çıkan bu sanayilerin nasıl geliştikleri akla geliyor. Ancak, maalesef 2000’li yıllara geldiğimizde, artık akla gelen şeyler, daha kötü şeyler oluyor; başarısız özelleştirmeler akla geliyor, yabancılaşma akla geliyor ve ülkemizdeki maalesef çok güçlü olan bu sanayideki gerilemeler akla geliyor.

Şu halde, aslında bu konuyu incelerken, bir tarafta sorunsal olan açlık konusu ile diğer tarafta Türkiye’nin önemli ve güçlü olan sanayisini karşılaştırma konumundayım. Gıda sanayi, aslında imalat sanayinin önemli bir dalıdır, aynı zamanda dış ticarete önemli bir yer işgal eden bir sanayidir. İstihdamda, işyeri açısından önemli olan sanayilerin başında gelmektedir. Aslında gıda sanayi, tarımsal üretimdeki değişimi etkileyen ya da tarımdaki verimliliği artıran sanayilerin başında gelmektedir. Ancak, maalesef sunumun sonlarında da göreceğiz, özellikle tarımla sanayi arasındaki entegrasyonun yetersizliği ya da hedeflediğimiz entegrasyona ulaşamama, her iki tarafın da bu alandan elde edeceği karı ve verimliliği azaltmıştır.

Gıda sanayi sosyoekonomik etkilere sahiptir ve emek yoğun bir sanayidir, kırsal kalkınmanın anahtarı olan bir sanayidir.

Konuyu incelerken, çeşitli sorularla birtakım açılımlar yapmak istiyorum. Nasıl bir değişim içerisinde gıda sanayi? Üretim açısından, pazar açısından, organizasyon yapısı açısından, dış ticaretle uluslararası piyasalar açısından değerlendirmelere girmek zorundayız. Benden sonra konuşacak olan sayın hocalarımızın ve eski Başkanımızın konularına da kısaca bakmakta fayda göreceğim, kendileri bunları genişleteceklerdir zaten, o anlamda kendilerinden şimdiden özür diliyorum. Ancak, olayı bir bütün olarak değerlendirmenin yolunun bu olduğunu düşünüyorum.

Diğer yandan, özellikle hammadde açısından olayları değerlendirmek gerekiyor. Gıdaya ulaşma-ulaşamama; üretim çok fazla olabilir, ama eğer talep yaratılamıyorsa, o üretimin herhangi bir şekilde genişlemesi, artması söz konusu değildir. Aynı zamanda gıdaya ulaşan nesillerin çeşitli şekillerde bunu elde edememeleri de günümüzde açlık ve yoksulluk olarak değerlendirildiği için, bunların nedenselliğini, içsel etki ve yansımalarını da ortaya koymak zorundayız. Sonuçta ne yapıyoruz, nereye gidiyoruz ya da ne yapmalıyız; tartışmamız gerekiyor.

Gıda sanayi, 85 milyar dolarlık ciro hacmine ulaşan bir sanayidir. Bugün dış ticaret hacmimizi düşündüğümüzde, bunun ancak yüzde 10'unun, yani ortalama 8 milyarının ihracata yöneldiğini görüyoruz. Diğer yandan, gıda sanayi, maalesef sektörel büyüme açısından değerlendirdiğimizde, son yıllarda gayri safi yurtiçi hâsılanın gerisinde bir büyüme trendi yaşamaktadır. Gıda sanayinde işletmelerin maliyet ve girdi talepleri giderek artış göstermektedir. Gıda ve tarım ürünlerinin fiyatlarının da sürekli arttığını görüyoruz.

Aklımıza şu soru takılıyor: Acaba gerçekten yeni bir gıda krizi mi yaşanıyor dünyada ve ülkemiz bundan nasıl etkilenecek, ne gibi önlemler alınıyor? Dünyada günümüzde gıda ürünleri, diğer ürünler gibi spekülâtif birtakım araçlara konu olmaya başladı. Hızlı bir şekilde tarım ürünlerinin fiyatları artıyor ama bu artıştan maalesef yereldeki üretici yararlanamıyor.

Arkadaşlar, değerli hocalarım; size olayı anlatırken, bir ekonomist olarak arz, talep ve aynı zamanda içsel ve dışsal faktörleri değerlendirerek gıda ve açlığı ortaya koymaya çalışacağım.

Öncelikle gıda sanayinin yapısal durumunu ortaya koyduk. Aslında ülkemizde çok net ve gözle görülebilen bir açlığın çok şükür yaşanmadığını, ancak artan yoksulluğun devam ettiğini, diğer yandan üretim kaynaklarının hem küresel, hem de ekonomik nedenlerle sorunlar yaşadığını, sektörde tekelleşme, yerel tekelleşme ve yabancı tekelleşmenin arttığını ve bunun da gıda fiyatlarını artırdığını gördüğümüzde, gelecekte açlığa karşı çözüm üretme meselesini bugünden gündemimize almamız gerektiğini burada özellikle ifade etmek istiyorum.

Açlığın genel anlamda iki tane temel nedeni bulunmakta. Bunlardan birincisi, gıda üretimi için yeterli kaynakların olmaması ya da bu kaynakların azlığı, ki bu bakış açısı tamamen ekonomik ya da üretim kaynaklarının etkinliğinin dağıtılmasıyla ilgilidir. Bir de açlığın diğer boyutu vardır ki, o da talep boyutudur. Bu da satın alma gücü düşen, yetersiz gelirden dolayı insanların taleplerini ötelemesi ya da talep gerilemesiyle ilgilidir ki, bu sadece ekonomik anlamda ortaya çıkan sorunları oluşturmuyor, ayrıca sosyolojik bazı çalışmaların konu olduğu alanları da oluşturabiliyor.

Gıda sanayinin temel sorunlarından birisi, özellikle de kapasitedeki yetersizliği ortaya koyduğumuzda, iç talep yetersizliğinin yanında, çeşitli şekillerde iklim değişikliği ve hammadde nitelikli şekillerde ortaya çıkamaması sorunudur. Gıda işletmecileriyle çok çeşitli şekillerde karşılaştığımızda, hammadde girdilerinin çok yüksek olduğundan sürekli şikâyet ederler. Bu da doğru bir olaydır; sonuçta tarımdaki verimliliği artırmakla ancak birim maliyeti düşürebiliriz.

Gıda sektörü içerisinde arz açısından değerlendirdiğimizde, yaklaşık olarak çok çeşitli rakamlar ortaya çıkıyor, ama özellikle 50 bine yakın irili ufaklı gıda işletmesinin olduğunu söyleyebiliriz. İşletmelerimiz teknolojik açıdan maalesef geri durumdadırlar, yapılan bazı çalışmalar bunu ortaya koyuyor. Örneğin yapılan bir çalışma, işletmelerin ancak yüzde 30'unun teknolojik bazı gelişmeleri, AR-GE gelişmelerini takip ettiğini ortaya koyuyor. Aslında gıda sanayi, talebin en son ötelendiği bir sanayi olması nedeniyle krizden en son etkilenen, ancak krizden de en

önce çıkan sanayi olarak, bir ülkenin ekonomisinde ve gelişiminde supap görevi gören bir sanayi olarak değerlendirilebilir.

Gıda alanında çok önemli değişimler yaşanmakta. Örneğin gıda sanayi ve perakendeciliği son 10 yılda hızla bir şekilde finansallaşılıyor. Gıda sanayi alanındaki emtialar spekülâtif çeşitli konulara, kazanç kapılarına maalesef araç olmakta ve insanın temel beslenme ürünü maddesi olan bu alanların bir kazanç, bir spekülâtif araç olması, gerçekten gelecekte açlığı hem ülkemiz, hem de dünya için daha da ciddi hale getirebilecektir diye düşünüyoruz.

Bugün dünyanın birçok ülkesi gıda ihracatını yasaklamış durumda. Özellikle büyük ülkeler, kendi nüfuslarındaki insanları besleyebilmek için ulusal çeşitli tedbirler almaya yönelmektedirler. Rusya, yaklaşık 60 milyon ton civarındaki buğdayını kendi nüfusuna ancak yetirebiliyor ve kalanını ihraç ediyordu bugüne kadar. Ancak, yangınlar ve kuraklıktan dolayı giderek ihracata sınırlamalar getirdiğini görüyoruz. Çin, Hindistan gibi büyük ülkelerin verimsiz bazı alanlarda verimlilik ve çok çeşitli tarım teknolojilerini kullanarak giderek artan ölçülerde toprak kiralamasına yöneldiğini de görüyoruz.

Şu halde arkadaşlar, değerli hocalar, gördüğünüz gibi, olayın gıda boyutunu değerlendirdiğimizde, Türkiye'deki yoğunlaşma ya da Türkiye'deki sermayenin dağılımında işletmelerin paylarına da bakmamız gerekebilecek. Bu konuda yapılan son bir araştırma var; o da şunu gösteriyor: Türkiye'de gıda sektöründe yabancı yoğunlaşması giderek artıyor. 1993 yılında 500 büyük işletmenin yaklaşık yüzde 20'sinin gıda sektöründe yer aldığı ortaya konulurken, 2006'da bu rakamın yüzde 35 olduğu söyleniyor. Gıda sektöründeki yabancı şirket ve tekelleşenlerin üretimden aldıkları paylar yüzde 40'lara kadar çıkmış durumda. Bu hep şu soruyu akla getiriyor: Biz gelecekte gıda ihtiyacımızı ithalata ya da yabancılara bağlı mı bırakmak zorundayız? Bu konuda çok önemli önlemlerin bir an önce alınması gerekiyor.

Maalesef yapılan özelleştirmeler, özellikle ürün fiyatlarının artışı ve üretici organizasyonlarının yeterince gelişmemesi durumunu da birlikte getirmiş. Bu konuda çok detaylı şeyler söylenebilir, ama zaman kısıtlılığı bizi bu konuda öz şeyler söylemeye itiyor.

Değerli katılımcılar; tüketici ve talep tarafından olaya baktığımızda, Türkiye'de gıda harcamalarına olan talep giderek ötelenmeye devam ediyor. 1993 yılında 100 liramızın 35 lirasını biz gıda, içki ve tütün harcamalarına ayırırken, bu değer 2008 yılında 26.1'e düştü. Bu çok ciddi olumsuz bir değişim olarak karşımıza çıkabiliyor. Yapılan 3 araştırmanın sonucunu sizlerle paylaşmak, belki olayın ciddiyetini daha iyi anlamamızı sağlayabilir.

2009 Eylül ve 2010 Ağustosta tüketim harcamaları, sabit fiyatlarla gıda ve içecek harcamalarında yüzde 1 oranında artarken, özellikle et, yağ ve alkollü içecekler harcamalarında gerilemelerin olduğunu görüyoruz. Özellikle üst gelir grubunda kişisel bakım harcamalarının daha da yüksek olduğunu, mesela yüzde 9 olduğunu görüyoruz.

Alışveriş merkezi ve perakendecilerin yaptığı bir çalışma; 2010 Temmuz ayında gıda cirosunda aylık yüzde 4 büyümeye yaşanırken, gıda dışı harcamalarda

yüzde 19, hatta hazır giyimde yüzde 31 oranında bu artışın olduğunu gözler önüne seriyor. Bir diğer araştırma, TÜİK'in resmi rakamları; 2010'un ilkyarısı itibariyle tüketim harcamalarında yüzde 7 bir artış varken, gıda, içki ve tütün sadece yüzde 1 oranında kalmıştır. Bu 3 çalışmanın sonucu şunu ortaya koyuyor: Demek ki Türkiye'de gıda harcamalarında çok küçük artışlar vardır ve bu artışlar, ancak nüfus artışını karşılayabilecek bir düzeydedir dememiz gerekiyor.

Açlık ve yoksulluk açısından bakarsak, Türkiye'de aç oranının giderek yüzde 1'ler düzeyine yaklaştığını görüyoruz, son rakam yüzde 0.5. Ancak, yoksulluk oranına baktığımızda, yüzde 17'lerde olduğunu görüyoruz. Oysa bu rakam 1990'lı yıllarda yüzde 8.6 idi.

Buradan yola çıkarak soruyorum şimdi: Biz nereye gidiyoruz? Bir kere gıda geleceğimiz ithalata dayalı olabilir mi? Bunu niye söylüyoruz; özellikle giderek artan bir ithalatın olduğunu rakamlardan görebiliriz. Örneğin ihracat-ithalat arasındaki fark bir zamanlar 4 milyar dolar iken, bu fark giderek 1 milyar dolar düzeyine düşmüştür. Buna tarım ürünlerini de eklersek, maalesef farkın negatif olduğunu da söylememiz gerekiyor.

Aslında güvenlik denilince, yalnızca ulusların ulusal sınırlarının güvenliği anlaşılmamalıdır. Güvenlik, yalnızca bireylerin şiddete karşı korunması demek de değildir. Galtung'un yıllar önce vurguladığı gibi, kapsamlı bir güvenlik anlayışı, hem bireylerin tehditlere karşı korunmasını, hem de yarına güvenle bakmasını engelleyen gelecek endişelerinden kurtarılmasını içeriyor. Açlık, fakirlik gibi insanı endişeye sevk eden çeşitli faktörler, insanın maddi ve manevi varlığı için yapısal şiddet öğelerini oluşturuyor. Bu nedenle de devletin temel görevi, kendi vatandaşını hem doğrudan tehditlere karşı korumak, hem de açlığa ve yoksulluğa karşı durmasını ve onun onurlu bir yaşam sürmesini sağlamak olmalıdır. Ancak, bu olay, insani güvenlik için sürdürülebilir gıda temini ve tarımsal üretimin bir ulusal güvenlik sorunu olarak algılanmasıyla mümkündür.

"Neler yapılabilir?" şeklinde son cümlelerimle bitirmek istiyorum.

Üretim planlaması; bugün en kapitalist ülkelerin bile üretim planlaması yaptığını düşünürsek, artık bizi başka türlü suçlayamazlar. O zaman tarımdan sanayiye üretim planlaması...

Güvenli hammadde temini; güvenli hammadde temininden hem kaliteyi anlayabiliriz, hem de sürdürülebilir tarımsal üretimi anlayabiliriz.

Planlı, stratejik, esnek yaklaşımları içeren uygulamalar; Türkiye gerektiğinde dış ticaretini azaltmalıdır, kendi halkının güvenliği için, kendi insanlarını doyurmak için.

İçe dönük üretimi artırıcı politikaları uygulamak son derece önemli kanımca. Bugün küreselleşmenin karşısında olan tüm ülkeler, daha doğrusu bir ara destekleyen, ama şu anda tekrar yerelleşmeye dönük uygulama yapan ülkeler, kendi iç dinamiklerini korumaya çalışıyorlar. O zaman ne yapmak zorundayız biz de; kendi içe dönük üretim yapımızı artırmamız gerekiyor. İçe dönük, iç talebi artırıcı,

talebi teşvik edici, kontrol ve denetimlerin sıkça yapıldığı bir gıda piyasa düzenini oluşturmak zorundayız.

Yerli sanayiciye destek ve yerli malı; bakın bunun altını çizmek lazım, unuttuk, 12-18 Aralık Yerli Malı Haftası. Biz kendi üretimimizi tanıyoruz yerli maliyla, kendi dinamizmini biliyoruz; kendi tutumluluğumuzu, kendi yapımızı ortaya koyuyoruz. Onun için yerli malı bilincinin yeniden canlandırılması gerekiyor. Tarımla sıkı fıkı ilişkisi içinde olan bir sanayiye yaratmak zorundayız. Gıda sanayi, mevsimin sınırlılığını ortadan kaldıran bir sanayidir. Yani, mevsimlere bağlı bir tüketimi ortadan kaldırıp, işleme suretiyle herhangi bir ürünün bir yerden bir yere sevkini sağlayan bir sanayidir. O halde, tarımla çok sıkı fıkı ilişkisi içerisinde olması, o sanayiye geliştirecek, açlığın ve yoksulluğun önündeki tüm engelleri kaldıracaktır diye düşünüyorum.

Bir diğer önemli konu; tüm dünyada gıda sektörü KOBİ'lerden oluşmuştur. Bizdeki KOBİ'ler tek tek KOBİ'dir, küçük küçük, ama diğer ülkeler, özellikle gelişmiş ülkeler, üretimde, üretim girdilerinin elde edilmesinde, satışta ve birçok alanda çeşitli birliktelik, paylaşım ve birlikte olma duygusunu aşmışlardır. Bizdeki temel sorunu paylaşamama sorunu olarak görüyorum. İnsanlar bir şeyi bir şeylerle paylaşmak zorunda, hele halk ve hak yararı varsa daha da paylaşmak gerektiğine inanıyorum. Bu ruhu artırmak gerekiyor.

Tarım satış kooperatiflerini biz tasfiye etmek üzereyiz, ediyoruz. Oysa tarım satış kooperatifleri, çok önemli gıda sanayi işletmeleridir. Bu işletmeleri desteklemek zorundayız. Spekülatif etkilere karşı iç piyasayı bu kooperatifler koruyorlardı.

Konuyla ilgili çok şeyler var, ama umarım insanlar aç kalmazlar, her şey paylaşılır ve her zaman insanlar mutlu ve müreffeh bir dünyada yaşarlar.

Hepinize ilgileriniz için çok teşekkür ediyorum.

“TARIMSAL ÜRETİM” BOYUTU

Prof. Dr. Ahmet ŞAHİNÖZ

**Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü Öğretim Üyesi**

Sayın Başkan, değerli konuklar; ben de bana ayrılan 20 dakika içerisinde sunuşumu yapmaya çalışacağım. Ama, önce müsaade ederseniz kendimi kısaca tanıtayım, çünkü o fasıl geçildi. Benim Organizasyon Komitesine gönderdiğim kendimi tanıtır bilgi biraz uzun olduğu için burada okunamazdı.

Efendim, ben Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesiyim. Doktoramı yurtdışında yaptım, geriye kalan tüm akademik unvanlarımı Hacettepe Üniversitesinde aldım ve aşağı yukarı 30 yılı aşkın süredir orada hocalık yapmaktayım.

Başlık, insanı duygulandırıcı bir başlık; “Açlık: Utancın Tarihsel Adı.” Çok doğru bir başlık ve biz bundan 3-4 ay önce merhum Doç. Dr. Ahmet Saltık için Siyasal Bilgiler Fakültesinde ölüm yıldönümüyle ilgili bir gün düzenlediğimiz zaman, onun başlığı da “Bolluk İçinde Yokluk” idi. Yani, tüm üretimimize rağmen, insanların bir bölümü açlığa, yokluğa mahkûm ediliyor...

Şöyle bir baktığımız zaman tarihsel açıdan, açlığın insanoğlunun en büyük kâbusu olduğunu görüyoruz. İnsanoğlu ilk devrimini, neolitik devrimi o kâbusu yok etmek için gerçekleştirmiştir. Yani, insanoğlu toprağa tohum atarak, toprağı işleyerek kendi kaderini eline almak istemiştir ve insanoğlunun 18. Yüzyılda gerçekleştirdiği sanayi devrimi de tarımsal gelişmeye çok büyük ivmeler kazandırmıştır. Ancak, doğa koşulları bu gelişmelere, teknolojik gelişmelere karşın, tarımın arkasını bırakmamıştır. Bunun için de doğal koşullara bağlılık sonucunda tarım piyasalarında sıkıntılar olmuştur. Hatta İkinci Dünya Savaşında insanlar kıtlık çekmişlerdir. Bunun için de biz biliyoruz ki, İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş sanayi ülkeleri öncelikle, tarım kesimine müdahaleci politikalar uygulamaya başlamışlardır.

Gelişmekte olan ülkelerde 60'lı yıllarda dalga dalga yayılan siyasi bağımsızlık, ekonomik kalkınma, kendi kendine yeterli olma söylemleriyle birlikte tarımsal üretimde çok önemli atılımlar yapmışlardır, verimlilikçi tarımsal politikalarından büyük sonuçlar almışlardır. Belki bu gelişmenin sonucu olacak ki, 1974 yılında toplanan FAO Gıda Konferansı Sonuç Bildirgesinde, “10 yıl sonra artık açlıktan bahsedilmeyecektir” denilmiştir. Ama, ne yazık ki yüzyılımızın son çeyreğinde ortaya çıkan küreselleşme akımı ve ona bağlı olarak oluşan neoliberal politika ve ideoloji, tarım politikalarında devlet müdahalesinin kaldırılmasını gerektirdiği için, -gelişmiş ülkeler için diyorum bunu- gelişmekte olan ülkeler ise, Türkiye gibi, IMF'nin ve Dünya Bankasının yapısal uyum programları kısıncında bu müdahaleleri kaldırmak zorunda oldukları için yeniden başa döndük ve dünya tarım piyasaları spekülâtif ataklara açık hale gelmiştir.

Şu soruyu kendi kendimize sormamız lazım: 2007 krizinde, kuraklığında -ister küresel ısınmaya bağlı olsun, ister olmasın- neden fiyatlar 2-3 kat artmıştır da, 2000

yılı öncesi yaşanan kuraklıklarda böyle bir şey olmamıştır? Sadece 2000 yılında yaşanan kuraklık değil, bu yıl yaşadığımız Rusya'daki büyük yangınlar, Pakistan'daki seller ve Hindistan'ın yaşadığı şiddetli muson, pirinç fiyatlarının, çay fiyatlarının, buğday fiyatlarının aynı şekilde yüzde 60, yüzde 70 oranında artacağını göstermektedir. Bunun arkasında ticari spekülasyonlar vardır. Eğer devletler, güvenlik stoklarını azaltırlarsa, bunun yerine tüccarlar stoklarını artırırlar ve küçük bir sıkıntıda o stoklar karaborsa fiyatlarıyla piyasaya sürülür. Nitekim 2007 yılından sonra yaşanan fiyat artışlarının temel gerekçesi de budur.

Ancak, 2008 krizi sonrası, yani dünya finansal krizi sonrası bu spekülasyon olayına yeni bir boyut eklenmiştir. O da gelişmiş ülkelerin krizi aşmak için, gelişmiş ülkelerin merkez bankalarının piyasaya bol miktarda verdikleri likit varlıklar bazı spekülasyonların eline geçmiş ve o spekülasyonlar da bu bol varlıkları bu sefer konutlara değil, çünkü konut batmıştır, hammaddeye, tarım ürünleri başta olmak üzere dünyada hammaddeye yatırmaya başlamışlardır. Buradan söylemek istediğim; yarın Çadlı pirinç üreticisi, Kanadalı buğday üreticisi, Ganalı kakao üreticisi ya da Endonezyalı pirinç üreticisi, belki Karadenizli fındık üreticisi, artık fiyatlarını ve gelirlerini ülkelerinden değil, New York'un ya da Hong Kong'un türev bordarındaki renkli rakamlardan öğreneceklerdir. Açlık gibi, gıda güvencesi gibi bir konu, dünya spekülasyon piyasalarına girmiş durumdadır, spekülasyon ataklara, hücumlara açık durumdadır. Kendi kendimize soruyoruz, insanoğlu acaba yeniden kâbusa mı dönüyor diye.

Bu girişten sonra Türkiye'ye geleceğim, çünkü Türkiye artık -küreselleşmeyi beğenirsiniz, beğenmezsiniz; karşı olursunuz, taraf olursunuz, hiç önemli değil- küresel ekonominin ayrılmaz bir parçasıdır. Küresel ekonomiyi dizayn eden değil, küresel ekonomiye eklemlenen bir ülkedir, ama parçasıdır Türkiye, bu bir gerçektir. Bu gerçekten hareketle ben bu tür bir giriş yaptım, yani Türkiye'deki tarımsal üretim ve politikaları dünya gerçeğinden ayrı düşünemeyiz. Türkiye'de de tarım politikalarına, dolayısıyla tarımsal üretime -ben aşağı yukarı Cumhuriyetten bu tarafa tarımsal üretimi inceliyorum- yön veren, tarımsal üretimin niteliğini ve miktarını belirleyen, tarım politikalarıdır. Ziraat Mühendisleri Odasının yeni Genel Başkanını buradan kutluyorum, aynı zamanda teşekkür ediyorum, çünkü o bize tarımsal üretimle ilgili olarak çok bilgi verdi sabahtan. Onun için bu bilgilere sık sık başvurmayacağım, ama genel olarak bu üretimden söz edeceğim.

Türkiye'de 1980 24 Ocak Kararları, Türkiye tarım politikalarında bir kırılma noktasıdır. 1980'den sonra Türkiye'deki tarım politikaları Türkiye insanı tarafından değil, uluslararası kurumlar tarafından, IMF tarafından belirlenmeye başlamıştır. Sürece sonraki yıllarda Dünya Bankası da girmiş bulunuyor. Biliyorsunuz Türkiye, 1970'lerin sonunda büyük bir kriz yaşadı, gençler belki bilemeyebilir. Krizin en büyük nedeni döviz darboğazı, enflasyon ve yapılan programda bu krizin en büyük nedeni olarak tarımsal destekler görülmüş ve 1980 sonrası 24 Ocak Kararlarıyla tarım kesimine verilen destekler radikal bir şekilde azaltılmıştır. Desteklenen ürün sayısı, fiyatlar azaltılmıştır, girdi fiyatları yükseltilmiştir, detaya girmiyorum.

Ne olmuştur 1980-2000 döneminde? 2000 sonrası dönem, ayrı bir dönem, tarım reformu dönemidir. Ne olmuştur; şu olmuştur: 1980 öncesi ortalama olarak

yüzde 3'ün üzerinde büyüyen tarımsal üretim, 1980-2000 döneminde yüzde 1.2'ye düşmüştür. Tarımsal üretim ve verimlilik artışları, 1960'larda başlayan devlet desteğinde önemli bir modernizasyon hareketi olarak gelmiştir. 1980 sonrası tarım kesimine destek azalınca, bu çabalar da sekteye uğramıştır.

2000 sonrasında ise değerli arkadaşlar, yeni bir uygulamaya giriyoruz; yeni bir tarım politikası. Bu sefer bu uygulamanın arkasında maalesef Türkiye insanı değil, IMF ve Dünya Bankası bulunmaktadır. Doğrudur, Türkiye'de 2000'li yılların başında hepimiz çok tartıştık Türkiye'deki tarım politikalarını, yeni tarım politikaları gerekli diye söyledik, ama tarım reformu diye bir tarım politikası tartışmadık. Nedir tarım reformu; tamamen finansal kaygılarla, yani bütçe yükünü azaltma amacıyla tarımsal desteklerin azaltılması ve tarımda Dünya Ticaret Örgütü'nün öngördüğü piyasa koşullarının, piyasa ilkelerinin yerleştirilmesidir. Ne olacak; fiyat destekleri kalkacak, gübreye, girdilere destek kalkacak, kredilere destek kalkacak, tarım politikasının bir aracı olan tarımsal KİT'ler ortadan kaldırılacak, özelleştirilecek. Tamam, bunların hepsi yapıldı. Bunun yerine ne verilecek; doğrudan gelir desteği, yani tarımsal desteğin üretimle ilişkisi kesilecek. Sanki biz, diğer gelişmiş ülkeler gibi üretimle ilgili sorunlarımızı çözdük, "Sadece çiftçiye belli bir gelir düzeyi sağlamak için bir doğrudan gelir desteği verelim."

Sonuç: Tarımsal üretimle desteklerin ilişkisini kestiğimiz için, 2000 sonrası yıllık tarımsal üretim artışları yüzde 1'in de altına inmiştir. Tek tek burada rakamlar da söyleyebiliriz. Elimde TÜİK'in tarım istatistikleri özeti var, yani devletin resmi kurumunun özetleri. Bakıyorsunuz, tahıl üretiminde son 20 yılda, son 10 yılda bir artış olmuş mudur; hayır. Et üretimine, süt üretimine, yani temel tarımsal gıda ürünlerine bakıyoruz, temel ürünlere bakıyoruz, insan beslenmesinde olmazsa olmaz ürünlere bakıyoruz, ne olmuştur; üretim artışı olmamıştır. Nerede olmuştur; bazı meyvelerde, sebzelerde ve mısırdadır.

Bunun sonucu nedir? Bunun sonucu, Türkiye'nin gıda güvencesinin tehlikeye atılmasıdır. Tehlikeye atıldığı için değerli arkadaşlar, Türkiye 2007 yılından sonra geri dönülmez bir biçimde dışarıya gıdada bağımlı hale gelmiştir. Biz gerçi gıda konusunda eskiden de çok fazla övünülecek bir durumda değildik. Eskiden de dışarıdan ithalat yapmıyorduk, ama eksik beslenmemizle idare ediyorduk. Günümüzde hem eksik beslenme var, hem de giderek dışarıya daha fazla bağımlı olmak. Türkiye'nin kendi kendine yeterliliğinden söz etmiyorum, çünkü içinde yaşadığımız küresel ekonomide kendi kendine yeterlilik pek düşünülecek bir şey değildir, her şeyimizi kendimiz üretelim diye bir ekonomi mantığıyla hareket edemeyiz. Ancak, gıda güvencemizi sağlamamız gerekiyor. Eğer bu şekilde devam edersek, gıda güvencemiz de tehlikeye düşecektir.

Başka ne olmuştur 2000 sonrası? 2000 sonrası tarım kesimine destekler olağanüstü bir şekilde azaltılmıştır. Örneğin tarım kesimine destek derken, 2 milyar, 3 milyar, 5 milyar demek yerine dünya ölçeğinde, tarım kesimine yapılan destekleri gayri safi yurtiçi hâsıla içerisindeki payı olarak görüyoruz. Bugün en gelişmiş ülkelerde, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya'da tüm bu reformlara karşın, Dünya Ticaret Örgütüne karşın, tarıma yapılan destekler, gayri safi yurtiçi hâsılanın yüzde 1,5'i düzeyindedir. Oysa Türkiye'de tarıma yapılan desteklerin gayri

safi yurtiçi hâsıla içindeki payı yüzde 3'lerden, 2'lerden 2000 sonrası aşağıya düşüyor ve 2003'ten sonra yüzde 1'in altında kalıyor. Elimizde rakamlarımız var, yani bunları böyle laf olsun diye söylemiyoruz.

Hatta devletin tarımsal KİT'lere destekleri de -yani çiftçinin doğrudan eline geçmeyen destekleri de bu destekler içine koyuyoruz, önce yüzde 9, daha sonra yüzde 7, daha sonra yüzde 6'lara kadar iniyor- yüzde 1'in altında gerçekleşmiştir.

Bir önceki Tarım Bakanı döneminde, Sami Güçlü döneminde üniversiteden de hocaları çağırıp böyle tartışmalar açılırdı, "Ne yapalım, nasıl olur bu işler?" filan diye. Tabii yeni bakanla öyle bir şey olmadı, ama eski bakan döneminde, en azından benim de yer aldığım bir çalışmada, Gökhan Bey de çok iyi bilir Tarım Yasası çıkarıldı 2006 yılında, 5488 sayılı Yasa. Bu yasaya göre, tarımsal destekler gayri safi yurtiçi hâsılanın yüzde 1'inden aşağıya düşemez. Başka hükümet yapıp da bu Hükümet bunu uygulamadı değil; Hükümet, kendi yaptığı yasayı çiğnemiştir, yasayı çiğneyerek tarımsal destekleri yüzde 1'in altına düşürmüştür.

Bu arada şunu da söyleyeyim, çok önemli, iktisatçılar olarak buna önem veriyoruz: 2000 sonrasında, yani tarım reformu döneminde iç ticaret hadleri, tarımsal ürün fiyatlarıyla diğer ürünlerin fiyatları arasındaki ilişkiyi gösteren bu indeks 100'den 78'e düşmüştür. Tarımsal ürün fiyatları bu dönem içerisinde yüzde 22 olarak reel anlamda gerilemiştir, onu da bir not olarak söyleyeyim.

Peki, ne yapmalı? Biz, 2000 senesinden beri tarımla ilgilenen iktisatçılar ve bir de tarım iktisatçıları hep bu konularda çalışıyoruz. Ziraat Mühendisleri Odası eski Başkanı, yeni Başkan burada, Türkiye için nasıl bir tarım politikası olmalı? Çünkü üretim sorununu -başta söylediğim gibi rakamları size vermiyorum- ancak ve ancak etkin tarım politikalarıyla aşabilirsiniz, çözebilirsiniz.

Geleneksel tarım politikalarını yeniden gündeme getiremeyiz, çünkü çok uzun süredir Türk tarımının kendi bünyesinde meydana gelen dönüşümler, değişimler, böyle bir tarım politikasını artık kaldıramaz. Dünya gerçeği de, Türkiye ekonomi gerçeği de, makro ekonomik dengeler de bunu kaldıramaz. Ancak, 2000 sonrası uygulanan tarım reformu da Türkiye'nin geleceğini dinamitlemiştir, Türkiye'nin üretim dinamiklerini aşındırmıştır. Onun için onu da kabul edemeyiz. Öyleyse yeni bir tarım politikası dizayn etmemiz gerekiyor. Türkiye koşullarına, Türkiye'nin iç koşullarına uygun, ama aynı zamanda dünya gerçeğinden de kopuk olmayan bir politikanın olması gerekiyor. Bu politika dizaynında dış kısıtları da göz önünde bulundurmamız gerekiyor; Dünya Ticaret Örgütü, ortak tarım politikasına uyum çalışmaları, ama içeride de Türkiye'nin kendi koşullarını göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Onun için, biz kısaca bu koşullara uygun olarak temel politika aracı olarak fark ödeme sistemini aşağı yukarı 7-8 senedir öneriyoruz, hâlâ onu önermeye devam ediyoruz.

Değerli arkadaşlar; fark ödeme sistemi, hem destekleri üretim süreciyle uyumlu hale getirecek, yani Türkiye'nin henüz çözemediği temel sorunu olan verimlilik ve üretim sorununa yönlendirecek, hem de Dünya Ticaret Örgütü'nün ilkelerinin de dışına çıkmayacaktır. "Dünya Ticaret Örgütü kimdir; biz kendi işimizi kendimiz yapalım" da diyemeyiz. Türkiye, dünya ekonomisinin bir parçasıdır.

Baştan söylediğim gibi, küresel ekonomi bir gerçektir. Türkiye'nin bugün gayri safi yurtiçi hâsılası 700 küsur milyar civarındadır, bunun yarısı dünya ekonomisiyle ilgilidir. İhracata, ithalata bakın, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına bakın, gelen portföy yatırımlarına bakın, çıkan, Türkiye'de görünmeyen kalemlere bakın, inşaat hizmetlerine bakın, dünya ekonomisinden kopamazsınız, dünya ekonomisini bir gerçek olarak kabul edeceksiniz.

Fark ödeme sistemini tabii tek başına uygulayamazsınız. Fark sistemindeki amaç, tarımsal desteklerin böyle sınırsız, sonu belli olmayan bir şekilde uygulanmaması, desteklerin dinamik bir yapıya kavuşturulması gerekiyor. Yani, desteklerin desteklere gereksinim olduğu sürece kullanılması gerekiyor. Biz bu ülkede 70'li yıllarda özellikle, 70'li yılların belki de sonuna doğru torbasını almak için gübre alan çiftçileri de biliriz. Onun için bu konulara da dikkat etmek gerekiyor.

Ben burada sözlerime isterseniz son vereyim, çok fazla sabırları taşırmayayım. Soru olursa bunları tartışırız.

Teşekkür ederim.

“ULUSLARARASI DÜZEN VE AÇLIK İLİŞKİSİ” BOYUTU

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli oda başkanlarım, değerli akademisyenler, değerli meslek insanları, öğrenci kardeşlerim; hepinizi ekim ayı ortası için soğuk sayılabilecek bir Ankara gününde selamlıyorum. Bu benim için rahat bir gün, çünkü uzunca bir aradan sonra Odamızın düzenlediği bir sempozyuma rahatça geldim. Her şeyin çok iyi düzenlenmiş olacağına ilişkin en ufak bir kuşku yoktu ve bundan sonra bu keyfi yaşayacağım, bundan hiç kuşku yok. Dolayısıyla, bu sempozyumu gerçekleştiren her 3 odamızın beraber olma ve dayanışma bilincine, başkanlarından emek veren tüm kardeşlerimize kadar hepsine de ayrıca teşekkür ederim.

Burada benim için önemli olan bir küçük nokta daha var, Mayıs ayının son haftasında girdiğim doçentlik sınavında jüri üyesiydi Sayın Şahinöz Hocam. Dolayısıyla, jüri üyemle, Hocamla beraber yan yana konuşmacı olmak da beni bir miktar heyecanlandırıyor, onun da altını çizmekte yarar görüyorum.

“Utancın Tarihsel Adı” demişiz; hem tarihsel adı, hem bugünkü adı, korkarım yarınki adı da olacak, çünkü bu yerkürede her 6 saniyede bir bebek ölüyor. Eğer ben konuşmamı 20 dakika içerisinde bitirmeyi becerebilirim, konuşmamın başlangıcıyla bitişi arasında 200 bebeğimizi daha kaybetmiş olacağız. Böyle bir ortamda, kravatlarımızı takıp genel geçer lafları etmek bize yakışmaz. Bunun yerine, gerçekten aslında hangi mekanizma bu açlığı üretiyor meselesini bütün içtenliğimizle, bütün halkçılığımızla ortaya koymak zorundayız.

Neden bütün halkçılığımızla diyorum; çünkü üretenden yana, tüketenden yana, insandan yana olmak için okuduk ve bize bunun için harcama yaptı bu memleket. O halde bunun karşılığını verme durumuna geldiysek, kravatlarımızı takıp, hiç kimseyi kandırmaya yeltenmememiz, tam tersine, gerçekleri hiç kimseden çekinmeden, ama düzeltmek amacıyla, yıkmak için değil, yapmak için konuşmak durumundayız. Bu çerçeveden konuşalım.

“Türkiye’de kronik açlık sorunu yoktur” diyenlere ben, “Acaba hangi ülkede yaşıyorsunuz?” diye uzunca bir süreden beri soruyorum. TÜİK’in istatistiği yayınlandı. Diyor ki TÜİK, “Türkiye’de 374 bin kişi açlık sınırının altında yaşıyor.” Bakın, biz bu verileri alırız, ama bu memlekette verileri sorgulama ihtiyacına giren insan sayısı çok azdır. TÜİK hangi rakamın üzerinde kazananları açlık sınırının üzerinde kabul ediyor, biliyor musunuz? “Eğer 4 kişilik bir aileye ayda toplam 284 lira giriyorsa, bu 4 kişinin karnını doyurmasında sorun yoktur” diyor TÜİK.

Ben hesabı şöyle yapayım: Eğer kişi başına günde 2 liraya karnımızı doyurabilirsek, ailenin günde 8 liraya ihtiyacı var ve bu ayda 320 lira eder değerli katılımcılar. Yani, kişi başına günde 2 liranın altındaki bir rakamı TÜİK, açlık sınırının pekâlâ üstüdür diye değerlendiriyor. TÜİK bunu kimden öğreniyor; TÜİK bunu Dünya

Bankasından öğreniyor. Dünya Bankası da diyor ki, "Günde 2 doların üzerinde gelirsiniz varsa, aç kalmazsınız." TÜİK, Dünya Bankasını sollamış; sollamaz mı arkadaşlar? Bundan 3 ay evvel Türkiye'de işsizlik rakamları 14.5'ti. "Yüzde 10'un altına çekin" talimatını aldı TÜİK ve şimdi diyor ki, "10.9'dur." Hiç merak etmeyin, birkaç aya kadar işsizliği 9'a, 8'e doğru da çekerler.

Bu hız, kabul edilebilecek bir hızın üzerindedir arkadaşlar. Talimatla istatistik, görmek istediğiniz Türkiye ve dünyaya ilişkin bir istatistik olmaz. İstatistiği aydın namusu içinde yapacaksınız ki, üzerine ne yapmanız gerektiğine karar verebilesiniz. Arkadaşlarımız güzelce gösterdiler, bu dünyada 1 milyar insan aç; 960 olsa ne olur, 1 milyar 15 milyon olsa ne olur? 1 milyar insan aç, yani 6.5 milyarın 1 milyarı aç. Bu 1 milyar aç nerede yaşıyor? Yine arkadaşlar gösterdiler; Asya ülkelerinde, Pasifik ülkelerinde ve Orta Afrika'da yaşıyor. İçlerinde bebekler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar var. Bir de 750 milyon obez var bu dünyada. 750 milyon obez, yerkürenin yukarisına doğru olan kısımlarda yaşıyor, ağırlıklı olarak Kuzey Amerika'da ve bir miktar da Avrupa'da olmak üzere.

Eğer bu fotoğraf gözümüzün içine batırılacak kadar netse, o halde üretim ilişkilerini bu düzen üzerinden konuşmak, bu düzen üzerinden çözümlemeye çalışmak zorundayız. Nasıl oluyor da dünyanın bütün tokları, obezleri kuzeyde birleşiyor ve açlık güneye doğru, güney haritasını daha çok kırmızıya boyayacak şekilde geliyor, buna bir bakmamız gerekiyor.

Arkadaşlar; buna bakarken, bizim bu bakışımızı çarpıtacak çok sayıda etken vardır; geçmişte de vardı, yarın da olacak. Geçmişte Malthus denilen bir iktisatçı vardı, hâlâ ondan devraldıklarını konuşanlar var Türkiye'de. Malthus şöyle derdi: "İnsan nüfusu geometrik olarak artıyor, buna karşılık tarımsal üretim aritmetik olarak artıyor. Dolayısıyla, açlık kaçınılmazdır." Acaba gerçekten böyle mi, gerçekten Malthus'un söyledikleri mi gerçekleşiyor dünyada?

Bakın değerli katılımcılar, 1950 yılında dünyanın nüfusu 2,5 milyardı. Bundan 60 yıl evvel bu yerkürede yalnızca 2,5 milyar insan yaşıyordu; bugün 6,5 milyar insan yaşıyor, 4 milyar nüfusu artmış. Peki, Malthus haklı olsaydı, dünya nüfusu bu kadar artarken, tarımsal üretim de buna yetmeyecek derecede daha düşük oranlarla artmış olsaydı, dünya fiyatlarının hızla yükseliyor olması gerekiyordu, değil mi?

Bakın, yine FAO'nun yayınladığı gıda endekslerine bakıyorsunuz, 1960 yılından 2007 yılına kadar dünya gıda fiyatları endeksi tarihinin en düşük düzeyinde seyrediyor. O halde şu ezberi bir silelim artık: Nüfusun artış hızına erişemeyen bir tarımsal üretim artış hızı falan yoktur. Peki, 2007'de, 2010'da niye arttı dünya gıda fiyatları? Bu artış üretim eksikliğinden değil, dünya nüfusunun birden bire sıçramasından değil. Ahmet Hoca çok güzel tanımladı; spekülasyondan kaynaklanıyor. Ben yalnızca bu yıla ilişkin bir spekülasyon kaynağını size göstermeye çalışayım, böylece ne dediğim daha rahat anlaşılır bir hale gelsin.

Değerli arkadaşlar; dünyada buğday fiyatları hızla yükseliyor. Buğday fiyatlarının hızla yükselmesindeki en temel gösterge de Rusya'da ve Ukrayna'da tarım alanlarının yüzde 20'sinin yanması ve kuraklığın da bu bölgeleri etkilemesi olarak gösteriliyor. Peki, kabul edelim. Açıyorsunuz, istatistiklere bakıyorsunuz;

dünyada buğday üretimi konusunda acaba gerçekten bu yıl, kötü yıllardan bir tanesi mi?

Arkadaşlar; hem üretim itibarıyla, hem de stok itibarıyla son 3 yılın üçüncü veya dördüncü en iyi yılı yaşanıyor 2010'da. O halde "Dünyada buğday üretimi azaldı, bunun için fiyatlar yükseldi" iddiası doğru değilmiş. Peki, nasıl şekilleniyor bu? Rusya'daki, Ukrayna'daki tarım alanlarının yanmasını ve kuraklığı bahane ederek birileri emtia borsalarında müthiş spekülasyon işlerine girişiyorlar. Bu hep oldu ve hep olmaya devam edecek.

Peki, Türkiye olarak biz bundan etkileniyor muyuz? Biz bunu mayıs ayında söylediğimiz zaman bize ne demiş olabilirler; "Açalım, dünya istatistiklerine bakalım" mı demiş olabilirler? Gerçekten "Birileri bir şey söylüyor, bu gerçek mi, doğru mu diye araştıralım" mı dediler? Hayır, şöyle dediler, çok basitçe: "Politika yapıyor." Politika yapıp yapmadığımızı ekim ayında Türkiye Fırıncılar Federasyonu Başkanı gösterdi. Ne diyor adam; "Kardeşim, un maliyeti yükseldi, fırıncıyı suçlamayın. Ben ekmek fiyatına zam yapmak zorundayım."

Peki, ben soruyu şöyle sorayım: Türkiye, 2010 yılında 18 milyon tondan daha fazla buğdayı kesinlikle üretti mi; üretti. Son rakamları alacağız, 18-19 milyon ton aralığında buğday üretimi gerçekleşti. Bu üretim bize yeter mi; evet, Türkiye'nin ihtiyacına yeter. Peki, dünyadaki fiyatların yükselmesi, hasattan 1 ay sonra, 2 ay sonra Türkiye'yi niye etkilesin; etkilememesi lazım, değil mi? İthalata başlarsanız, o sizi etkilemeye başlar. Niye etkiliyor, biliyor musunuz; ben size söyleyeyim: Toprak Mahsulleri Ofisi 55 kuruş fiyat açıkladı buğdaya ama buğdayı 45-50 kuruş aralığından satın almaya girişti, üstelik de 1 ay vadeli alarak bu alımı yapmaya çalıştı. Üretici, 45 kuruşa ve 1 ay vadeli malını Toprak Mahsulleri Ofisine satacağına, 45 kuruşa ve peşin tüccara satmayı tercih etti. Dolayısıyla, bu buğday tüccarda ve kendine gıda sanayicisi denilen, ama pekâlâ aslında adı aracı olan ve hatta tefeci diye de tanımlanabilecek ellerde toplandı. Bu toplayanlar, "Dünyada fiyatlar 75 kuruş oldu. Dolayısıyla, 45 kuruştan mal aldık, şimdi bunu 70-75 kuruştan satıyoruz" diyorlar ve öyle yapıyorlar.

Toprak Mahsulleri Ofisi ne yapmalı? Eğer stok yapabilmiş olsaydı, piyasadaki bu spekülasyonu kırmak için satış yapar ve piyasayı regüle ederdi. Ama, gelen üreticiyi kovaladığı için, stok yapamadığı için, TMO'nun bu spekülasyonu regüle edebilecek gücü yok, zaten aklında ve yeteneğinde bu olan yöneticisi de yok. Ne oluyor? Dünya fiyatlarının yükselmesini bahane ederek 3 tane tefeciye Türkiye'nin 72 milyonu teslim oluyor ve adamlar, 45 kuruşa aldıkları buğdayı 3 ay sonra 70 kuruşa piyasaya sürüyorlar. Biz kimle kavga ediyoruz; biz fırıncıyla kavga ediyoruz, "Fırıncı fırsat biliyor bunu" diyoruz.

Arkadaşlar; fırıncı dediğiniz kim? Fırıncı dediğiniz de üretim yapmaya çalışan adamlar. Elbette aralarında yanlış yapan, eksik yapan vardır, ama gerçekte ne olduğunu kaçırdığımızı bir kez daha gördük mü?

Bu örnek bize neyi gösteriyor? Dünyada emtia borsaları üzerinden yapılan spekülasyon, aslında yoksul insanların canına okuyor ve Türkiye, kendine yeterli olabileceği alanlarda dahi doğru tarım politikalarını doğru öngörülerle hayata

geçiremediği için, üreticisi para kaybediyor, tüketicisi gıdayla muhatap olamıyor sofralarında.

Bu meseleyi düzeltmek gerekiyor. Bu meseleyi düzeltmek için de dünya düzleminin yeniden dayanışmacı bir eksene doğru evrilmesi gerekiyor. Şaka yapmıyorum. Dünyada dayanışmacı bir eksen olabilir mi acaba?

Arkadaşlar; 6.5 milyar insanın yüzde kaçdır acaba bu söylediğim düzenden çıkar ve yarar sağlayan? Çok büyük bir çoğunluğu, bu kahrolası düzen tarafından ezilen insanlardan oluşuyor, öyle değil mi? Acaba biz yeniden bu yoksulları, çıkarları ortak olan insanları suni ayrımların üzerinden bölmeye devam etmek yerine, "Gelin arkadaşlar, bir ortak işin peşine düşelim" diye organize edebilir miyiz? Çok zor bir şey söylediğimin farkındayım ama organize etmek lazım.

Rakamlar açık; dünyada 275 milyon hektar alanda sulamalı tarım yapılıyor, bu dünyanın tarım alanlarının yüzde 20'si. Geriye kalan yüzde 80 alanda da kuru tarım yapılıyor. Neden biz, iklim değişikliği bu kadar dünyayı tehdit ederken mantıklı sulama yatırımlarına girişmiyoruz; çünkü o alan, kârsız bir alan. Kârlı alan ne; kârlı alan, çokuluslu şirketlerin tarım ticaretini ve tarım girdi piyasalarını ellerinde tutmaları.

Arkadaşlar; Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Avrupa Birliği, bunların hepsi bu söylediğim düzenin köşe taşlarını kuruyorlar. Dünya Ticaret Örgütü 1994 yılında dünyaya ne dedi; "Bırakın bu irrasyonel üretimleri, iç desteklerinizi indirin, gümrük vergilerinizi indirin" dedi. Ne demekti bu; "Siz bu üretimden falan vazgeçin, kuzey üretiyor işte; Amerika üretiyor, Avrupa üretiyor. Bunların ürettikleri daha ucuz, daha standart ürün. Bunları alın ve gerisine karışmayın" demekti.

10 yıllık bir uygulama gösterdi ki, örneğin Amerika Birleşik Devletlerinin Bush'un seçim bölgesi Texas'taki 25 bin pamuk üreticisinin çıkarı için Afrika'daki 100 binlerce pamuk üreticisi açlığa mahkûm oldu ve bunu gördükleri için, yeni bir Dünya Ticaret Örgütü anlaşmasını yapamadılar. Dünya Bankası bunun için çalışır, Uluslararası Para Fonu bunun için çalışır. 1999'da, 2001'de Türkiye'de yaptıkları başka bir amaca hizmet etmez. Biz eğer bugün kurban kesmek için Bulgaristan'dan koyun getirme utancını yaşıyoruz. Bunun altında yatan neden nedir? Biz, hayvan sayısı çok ciddi olarak azalıyor, iç ticaret hadleri tarımın aleyhine dönüyor, ekilebilir alanlarımız azalıyor, bu gidişin sonu iyi değil" dediğimiz zaman, "Ziraat Mühendisleri Odası, Gıda Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası, TMMOB politika yapıyor" diyeceklerine, "Bu istatistikler gerçekten böyle mi, bunu düzeltmek için Türkiye'nin yararına bir iş yapmak gerekir mi?" diye kafa yoranlar olsaydı, acaba biz bugün 163 bin ton kırmızı eti dünyadan ithal etmek durumunda kalır mıydık? Salmonelalı, listeriyalı etleri fesfood'larda sıraya girerek çocuklarımızın tüketmeye çalıştığı bir Türkiye'yi gıda açısından sorunsuz bir Türkiye olarak tanımlayabilir miyiz; elbette tanımlayamayız.

Son sözlerimi şöyle tamamlayacağım: Ben bu düzenin, bu gelişmelerin öngörüsüzlükten, dünyada ne olup bittiğini görememekten kaynaklandığını falan düşünmüyorum, o kadar safdil değilim. Tam tersine, dünyadaki bu emperyal düzenin ve Dünya Bankası yoksulluk yönetiminin Türkiye'ye çok başarıyla aktarıldığını

düşünüyorum. Sayın Tuncer'in konuşmasında iki fotoğraf vardı. Keşke o fotoğraf, Türkiye'den fotoğraflarla desteklenseydi. Böylece eski Oda Başkanı olarak ben de ilk eleştiri yapıp oldum arkadaşlar. Ne demeye çalışıyorum; herhalde yanlış anlaşılıyor.

Arkadaşlar; eğer siz, insanları tarımda çalışırken oradan kopartıp da kentlerin varoşlarına iterseniz ve onları istihdam edecek sanayi kapasiteniz, hizmetler kapasiteniz yoksa, o insanlar işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa mahkûm ise, beraberinde bir şey daha oluyor: O insanlar özsaygılarını yitiriyorlar ve dini, iktisadi ve siyasi istismarın konusu haline geliyorlar. Dolayısıyla, Türkiye'de olan bitenin asla bir tesadüf olmadığını düşünüyorum ve tarımdaki altüst oluş bizi bitirirken, birilerinin buradan siyasi çıkar sağladığını görüyorum. Bu düzeni değiştirmek, Türkiye yararına yeni bir düzen ikame etmek, yalnızca soframıza bir ekmek koymaktan ibaret değildir, aynı zamanda bağımsız Türkiye'yi de korumak anlamındadır.

Çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.